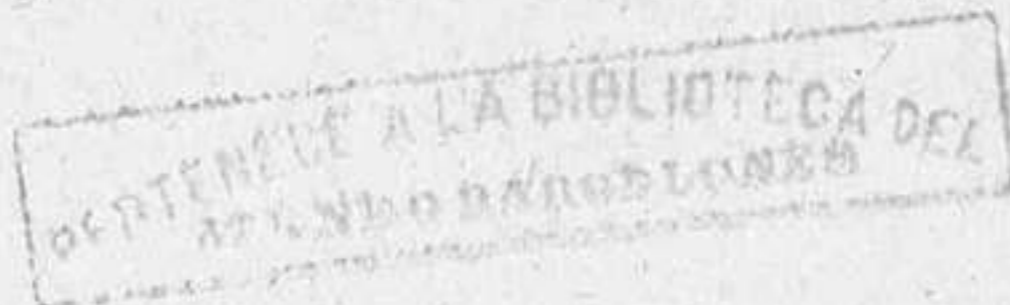

La Reforma del Notariat

Quant un poble pert l'enteresa y sos governants la dignitat, sembla que poble y governants s'empenyin en veure qui roda mes avall ab mes poch temps.

Un nou cop mortal acaba de rebre lo dret catalá; aqueix dret tan avorrit de la gent del Centre com estimat per los bons fills de la terra catalana. Desde la publicació del Códich Civil que venen dictantse disposicions que atentan a sa existencia; mes com ab las dictadas no n'hi hagut prou pera destruirlo ne venen frequentment de noves pera apresurar sa desaparició, essent a nostre entendre lo R. D. de 26 de Febrer dictat pel Ministeri de Gracia y Justicia reformant lo notariat, un dels atachs mes forts que contra ell se ha dirigit.

Mes aixó que está en la conciencia de tothom no ha de esser avuy objecte de nostre article, sino que prescindint de aqueix punt de vista volem examinar dit Decret baix l'aspecte de la institució notarial que ve a regular, treyentli aquella característica de respecte, veneració y confiansa que fins avuy la havia acompanyat.

Lo R. D. que'ns ocupa es funest més que per son articulat per lo preambul que'l precedeix, ja que en aqueix se anuncian noves reformes que canviarán (de portarse a la práctica) de soca y arrel la manera d'esser de la institució.

Si en l'Estat espanyol se complissin las lleys fundamentals del Regne, a horas de ara lo Sr. Dato no continuaria essent Ministre, ja que lo R. D. per ell dictat vulnera lo precepte de que las lleys sols poden esser modificadas per altres lleys.

Necessariam un volum de gran tamany pera comentar lo R. D., mes reduintnos al espay de que podém disposar, procurarém analizar y combatre sas mes importants disposicions.

Diu lo Ministre en son preambul al R. D. que li mou a fer la reforma lo desitj de millorar la situació del notariat rural y satisfer los desitjos de la opinió pública; res d'aixó queda lograt ab la reforma. En lo preambul esmenta que pera alcansar aquestos fins se proposan dos sistemas, lo del

repart total de documents y la demarcació de zones dintre cada població pera que en cada una de ellas exerceixi sas funcions un sol notari, mes lo detura a acceptar aqueixos sistemes, segons afegeix la *muy arraigada costumbre en el público de elegir Notario de su confianza*.

Al Sr. Ministre lo sorpren aquesta *arraigada costumbre*. Tot lo llogich y natural extranya a la gent del altre cantó del Ebre. Buscar persona de confiança pera que intervinga en la formació de la familia, en la regulació de nostra propietat, en la disposició dels nostres bens, deu semblarli ridicol y estrany, y encar que ell declara que aixó'l detura pera la adopció dels avans dits sistemes, contradintse, accepta lo repart en una serie de actes sens que'l deturi la *arraigada costumbre* avans invocada, y pera abonar aqueix sistema invoca l'exemple de lo que's fá en las actuaciones judiciales repartintse los plets entre los Actuaris, sens tenir en compte que son distintas per complert las funcions dels Actuaris y las dels Notaris.

Lo públich res ha de fer que l'Actuari no l'inspire confiança, puig sas funcions quedan reduhidas a donar compte al Jutje de las pretensions dels litigants pera que aqueix resolgui lo cas o questió discutida. Aquí pot tolerarse lo repart, prescindint de la limitació o la llibertat que en sí porta, mes lo Notari ha de redactar la escriptura per sí sol, sens auxili ni indicació de ningú; ell sol es lo que intervé en l'acte y per lo tant importa molt al públich buscar persona que per sa inteligencia, honradesa y laboriositat li donga la seguritat de que la escriptura siga ben redactada y reunesca las condiciones necesarias pera que puga produhir tots sos efectes.

Altres consideracions conté lo preambul, de las que no'ns ocupem pera no allargar massa aqueix article sens perjudici de comentarne alguna al examinar l'articulat del R. D.

Estableix aqueix en son article 1.er los Colegis provincials en substitució dels territorials avuy existents y estableix que las Juntas Directivas *residirán en la capital de la provincia*; y en l'article 22 disposa que aquestas se renovarán cada dos anys, prohibint la reelecció.

Prescindint del disbarat que aixó representa destruhint los Colegis *regionals* que tenían rahó de ser, per los *provincials* que tindrán que lluytar ab una serie de inconvenients pera poder existir y que no tindrán prestigis de cap mena, lo disposat en aquestos articles no podrá cumplirse en provincias com Soria, Lugo, Guadalajara y altres en quina capital sols hi resideixin dos o tres Notaris. ¿Com formarán la Junta Directiva, que ha de compndres de cinq individus? Ni tant sols podrán recorrer a formarlas de Notaris de fora la capital, puig en la de Soria, per exemple, sols hi han nou Notaris en tota la provincia. ¿Com se formará la nova Junta Directiva si los cárrechs no son reelegibles?

No ho ha pensat segurament aixó lo Sr. Ministre preocupat sols ab lo desitj de sustituhir la antiga divisió en comarcas, encar subsistent en lo notariat, per la artificiosa divisió en provincias.

En l'article 4.^{art} se estableix lo repart de escripturas y actas en que intervingan l'Estat, las Provincias, los Municipis o los establiments de qual-sevol classe que d'ells dependeixin, inclosos lo Banch de Espanya, lo Hipotecari, Companyia arrendataria de Tabacos y totas las que obtingan privilegis o monopolis del Estat; los instruments en que intervinga la Autoritat judicial y los protestos de lletras, pagarés y demás documents de credit.

Se veu qu'al Sr. Ministre no l'ha deturat alló de la *arraigada costumbre* que invocaba en lo preambul.

Lo públich en aquestos instruments pagarà al Notari, més no podrà triarlo lliurement. Ja esperém los clams del comers lo día 1.er de Abril en que lo R. D. comensará a regir, per los grans perjudicis que ha de causarli. Quant en tots los paisos civilisats se buscan facilitats que responguing a la necessitat que en lo comers se sent de aprofitar lo temps, se li acut a un Ministre espanyol posar entorpiments que dificultin la rapidesa tan necessaria en las operacions mercantils.

En lloch de comentar aqueix article posarém un exemple práctic y deixarém que los llegidors se fassin los comentaris.

Al Banch A. lo dia 31 de Mars li vencen vint lletras que han deixat de satisferse. Lo día 1.er de Abril deuen protestarse, per lo qual cumplint lo disposat en lo R. D. envía un mosso al Colegi de Notaris pera que los repar-teixi. L'oficial del Colegi examina las lletras, las anota en lo *Llibre de repart* y las torna al mosso porque aqueix las porti a casa de vint Notaris diferents. A casa de cada Notari han de pendrer nota de la cédula del portador de la lletra, de son caràcter de representant del Banch ab examen del poder que com a tal lo acrediti, y exigirli, sino l'coneixen, dos testimonis de coneixement. Al endemà hi ha que tornar a casa dels vint notaris a recullir los protestos.

¿Quantas horas se inventirán en aquestas operacions? ¿Será aixó motiu de que per falta de temps algunas lletras quedin perjudicadas per no poder ferse lo protest en temps legal?

Ja havém dit que no comentariám aqueix article.

Diu l'article 13 que en cada fulla de la matriu de las escripturas firmará l'otorgant y si son dos ó més firmará un en cada fulla alternativament.

Aquesta disposició no pot esser més ignominiosa ni depressiva pera lo Notari. Ahont queda lo precepte del article 1.º de la Lley del Notariat que fa al Notari depositari de la fé pública, si en los documents en que ell dona fé se li posan altres requisits que dongan autenticitat á sa declaració? No es aixó suposar al Notari capás de substituhir un full per un altre, donant aixís fé de una cosa distinta de la manifestada pels otorgants?

Quant l'ideal en aquesta materia sería suprimir la intervenció dels testimonis en los instruments públichs bastant la sola manifestació del Notari pera que lo en aquells contingut fos considerat com a vritat, se li acut al Ministre treure forsa moral a la personalitat del Notari, rodejant a aqueix

de la sospita de que puga ser venal al jurament prestat al prendre possessió de son càrrech. Lluny de donar prestigis a la institució devant del públich se la deshonra.

Quan ha donat motiu lo notariat per una disposició consemblant? No hi ha en lo preambul una sola paraula que justifiqui semblant disposició que fá sortir los colors a la cara dels dignes individus que formen lo cos notarial.

Mes al Ministre res li fá vilipendiar als Notaris; no satisfet encare abofeteja sens pietat també als Magistrats de las Audiencias y als Catedràtics de las Facultats de Dret de las Universitats ab las disposicions contingudas en l'article 15 del R. D.

Per aqueix s'estableix que en lo successiu las oposicions tindrán lloch en Madrid devant de un Tribunal compost per set individuos dels quals cinc serán nombrats per lo Ministre, y los dos restants per los notaris del Colegi a que correspongui la notaría vacant, y aixó ab fonament, segons se diu en lo preambul, a fi de que ningú discuteixi *la autoridad ni la competencia del Tribunal*.

Aquesta disposició denigrant pera los individus que fins ara habían constituït los Tribunals de oposició, perjudicial pera lo jovent que no resideix en la *vila y cort*, constitueix ademés una vulneració, un mancament a lo disposat en l'article 12 de la vigent Lley del Notariat que textualment diu: «Las Notarías se proveerán por oposición ante las AUDIENCIAS».

Pero a més d'aixó constitueix un atach intolerable al dret propi de cada regió del Estat espanyol. Ab la formació d'un programa unich desapareixerán los temas referents al dret especial de cada localitat y en ell sols s'estudiará lo Códich Civil sens figurar lo relatiu a las disposicions peculiars y genuinas de Catalunya, Mallorca, Vascongadas, etc.

No comentém; aqueix trevall fora massa llarch.

Per l'article 16 del R. D. se crea un cós de aspirants al Notariat, los quals segons l'article 18 desempenyarán las Notarías vacants y substituirán als Notaris durant sas ausencias.

No hi fá res que l'article 6 de la Lley del Notariat estableixi que en casos de mort, malaltia, ausencia, o altre clase de impossibilitat se substitueixi un notari al altre, ni que l'article 1.er disposi que en tot lo regne hi hagi una sola classe de Notaris; lo Ministre no s'atura devant de aquesta disposició legal, sino que trepitjantla y vulnerantla la modifica a son plaher, ab la seguretat de que ningú ha de exigirli las responsabilitats en que per tal acte hagi incorregut.

Trista será la situació de aquestos aspirants recorrent l'Estat espanyol de'l un al altre cantó, avuy aquí, demá allá; sens guanyar lo suficient pera los gastos de viatge, sens inspirar garantías al públich per sa poca estabilitat en las localitats; mes encare pitjor será la situació del notari que necessiti ausentarse, que veurá entrar en sa casa a una persona forastera, que en ella exercirá de amo y senyor, y que desconexedora de las costums jurídicas

de la localitat y de las personas en ella resident, o be dificultará la otorgació dels instruments per las exigencias que tindrà ab los otorgants, o bé, y aixó fora lo pitjor, desacreditará lo despaig per sa poca escrupulositat en l'autorisació dels documents.

En un y altre cás lo notari veurá desapareixer lo crèdit y la clientela que a forsa de anys, honradesa y trevalls ha arribat a formarse.

Heus aquí exposats ab la limitació que aquesta Revista permet, alguns, no tots, los efectes de aqueix pernicios R. D., sens que per sas disposicions quedi millorat lo notariat rural ni satisfets los desitjos de la opinió pública invocats en lo preambul com a fi de la reforma.

Si aqueix R. D. subsisteix, la institució notarial avuy tant respectada queda ferida de mort, lo dret de las regions desapareix y lo públich ne rebr  greus perjudicis.

Tothom ho ha compr s d'aquesta manera, y aix  explica la protesta ja comensada, mes cal que aquesta siga en rgica, cal que en ella hi prengan part los Colegis de Notaris, las facultats de Dret de las Universitats, las entitats de tota mena, lo poble en p s; cal no perdonar cap medi pera lograr sa derogació; si això no's logra, Deu tinga pietat de nostre dret, de nostra propietat y de tots nosaltres.

JOSEPH M.ª JUNCÀ

Lo trevall (*)

(Continuació)

Compar u aquest detall dels ossos trovats en la butxaca del malhaurat drapayre, ab el següent tr s del *Telegraph* del 16 Janer corrent:

«La alimentació mitja pels pobres adults y adolescents, ha sigut estudiada pels economistas m s distingits d'Inglaterra. Es reduida en quantitat, m s suficient baix el punt de vista de la sustentació. Y no obstant, menys de deu anys després de votar la Poor Law Act, es veyia que'ls pobres de l'Andover Union rosegavan els pellingots de carn passada, y xuclavan el moll dels ossos dels cavalls que tenian de vendre.»

Ja vey u perqu  jo crech que'l Llàtzer de nostres temps cristians, est  encare menos ben tractat que'l Llàtzer jueu. Aquest, implorava al menys pera menjar, las mollas de la taula del Rich; el nostre, a nosaltres, ens implora lo que sobra de la taula del g s.

15. Sobre dos fonaments, reposa aqueixa distinció entre richs y pobres. En son límit m s concret, sobre un fonament llegitim y necessari; a part d'aquest, sobre un fonament illegitim que constantment podreix l'edifici social. El fonament llegitim de la riquesa, es que l'home que trevalla, ha de rebre el just salari honradament guanyat; y aquest salari es lliure de gastar-lo avuy, o de guardarlo pera m s endevant. Aixis un

(*) Aquestas planas son la traducció d'una conferencia feta per J. Ruskin a un Institut d'obriers d'un barri de Londres, que's trova avuy publicada en el volum titulat *The Crown of wild Olive*, junt ab altres conferencias.

industrial que cada jorn trevalla y separa part de lo guanyat, arribará á possehir una suma de riquesa acumulada, sobre la cual hi tindrà un dret absolut. El dropo, que no vol trevallar o el malgastador que res estalví, al cap del mateix temps será doblement pobre; pobre de bens y pobre de moralitat; y allavors, naturalment envejará'ls estalvis de son vehí. Y si's permet que ataquí a l'altre, que'l deixi despullat de sos cabals llegítimament guanyats, ni's podrà censurar la malversió, ni recompensar la bona conducta; la societat en restaría aturada, destruïda, quedaría reduït tot a una expoliació organisa-da. Per aixó la primera necessitat de la vida social, es que concreta y clarament el trevalla-dor pot conservar lo que *llegítimament ha obtingut o guanyat*.

16. Aquesta lley, es el verdader fonament de la distinció entre richs y pobres. Pero n'hi ha un altre completament fals, el poder exercit sobre'ls qu'están en vía d'adquirir la riquesa, per els que ja la posseheixen, y que sols s'ocupan d'aumentarla. Hi ha sempre uu cert número de personas, que consagran sa vida á la acumulació de caudals, sens cap altre fi utilitari. Necessariament aquesta classe d'homes, es una classe sense educa-ció, d'intelligencia inferior, ab un cert rebaixament moral. Físicament es impossible a un home de sentiments nobles, clara intelligencia y bona educació, l posar en primer lloch en sos pensaments, el diner, com si aquest degués constituhir son únich cuidado. Tothom s'estima'l seu diner; pero las personas com cal no'n fan d'ell l'únich fi de llur vida. Aixís als homes d'esprit sà, ls hi plau el guanyarne, pero l'objecte principal de sa existencia es una cosa millor. Un bon soldat, per exemple, desitja avans que tot bátres bé; pero la paga l'hi plau, quexantse ab justicia quant se l'hi deu, com alguna volta, mes de deu anys (1). Ell sent que la vida li ha sigut donada pera guanyar batallas, y no pera cobrar després de guanyarlas. Aixís també l'eclésiástich, y'l metje. Sempre s'estimaría més aquest, si es home de cor, salvar son client y perdre'ls honoraris, que no perdre aquell y obtindre aquestos. Aixó passa ab tots els que tenen concepció vritat de sa professió. Primer la feina, después la remuneració. Més en cada nació, hi ha certa gent com he dit faltada d'inteligencia, educació y generositat. Per aquesta, sí, qu'el salari es lo primor-dial y fi de llur vida.

Aquesta, es una diferencia considerable: es una cuestió de vida o mort en els homes de cel o d'infern. Vosaltres no podeu servir a dos amos; deveu escullir l'un o l'altre. Si preferíu el trevall al salari, teniu un amo, qu'es Deu, pero si vos estimeu més el diner qu'el trevall, en teniu un altre d'amo, l Dimoni, pero'l més baix entre'ls dimonis, «el més baix dels ángels caiguts». (2) Breument; si voléu concretar, podém dir: el trevall primer, sou servidors de Deu; el diner primer, ho sou del diable. Y creyéu que tant are com en tot temps, no es lo mateix servir a n'Aquell «Rey de Reys», (3) qual servey significa lliber-tat absoluta, (4) o a n'el «Esclau d'esclaus», qual servey es l'absoluta esclavitat.

17. Ja hem dit que hi ha y hi haurá en totas la nacions, un cert número d'homes servidors del dimoni, per els quals el fer diner es el fi primer de sa existencia. Son sem-

(1) Alusió probable a la guerra de Crimea.

(2) Cita d'un poeta.

(3) Apocalypsis, xix, 16.

(4) *Whose Service is perfect freedom*. Cita d'una colecció de *Maitines* del *Prayer-Book* anglicá, traduït de Breviari.

pre—ja ho he dit,—més o menys estúpits, y no poden concebir res més agradable que'l diner. Al fons de la venda de Judas, s'hi trova la tontería. Som molt injustos ab l'Isariot, quant ens els figurém com a venedor malvat, més malvat que'ls actuals malfactors. Ell no era altra cosa, que un d'aquestos que tenen tanta afició al diner; y al igual que tots ells, no comprenia al Crist; la dignitat y doctrina del Mestre l'hi restavan mudas. Ell no pogué creure que'l Crist seria portat a mort; quant ho va comprendre, s'omplená d'horror, llensá'l diner, y's penjá. ¿Cuánts de nostres buscadors de diner, creyéu que pendrían avuy la resolució de penjarse, fos la que fos sa víctima? El Judas no'l comprengué al Crist, y n'obstant, li havía vist fer sos miracles, poguent per consegüent apreciarlo ben bé; pero en mitj de tot, aprofitá la ocasió de fer sos beneficis, y cobrá las trenta pessas. En tot l'Univers, es aquesta la rahó del acaparador de riquesa. No odiava al Crist, pero no'l pot comprendre; no s'inquieta per ell; no's preocupa més que del profit que pot treure de tot lo que se l'hi presenta. Per aixó en tot conjunt d'homes, se n'hi trova un cert número, els del «salari primer», quin fi principal es el fer diner. Y en efecte, en fan, sobre tot per la forsa del capital ja obtingut, qu'ls permet atribuirse tot el producte del treball del pobre, menys son menjar. Es d'aquesta manera, com el Judas modern «porta la bossa», y lo que conté.

18. Pero, preguntareu, per qué anomenar a n'aixó ventatja injusta? L'home qu'ha treballat pel diner, no té'l dret de servirsen com millor l'hi sembli? No, donchs ab el diner d'avuy, passa com ab las alturas que en temps passats dominavan els camins públics. Els Senyors se'ls disputavan llealment: els més forts y hábils s'en apoderavan, els fortificavan, y sometían a un tribut a tothom que per ells passava.

Donchs bé!l capital es avuy, lo mateix que las alturas ó fortificacions antigas. Els homes, lluytan llealment (al menys ho tenim de suposar aixís), per tenir diner; pero un cop el tenen, el milionari pot obligar a cada húa a pagar tribut a son capital, y a ajuntar una torre a son castell. Y puch assegurarvos que'ls pobres viatjants, poden queixarse avuy dels senyors del diner, molt més qu'avans dels feudals. Tots son lo mateix pel poble que hi va a raure. No tinch temps eixa nit, pera mostrarvos per quants costats el poder del capital es injust; pero recordéuvos solzament d'aquest gran principi—ja veuréu qu'es infalible,—que si el diner es el fi primordial de la existencia, tant d'un home com d'una nació, es mal guanyat y mal gastat; en cambi, si no ho es, será com tot, ben guanyat y ben gastat. Ara veyám quan el diner es o no, l'objecte principal de la existencia del home. Si ha arribat a una certa edat, un pot aturarse y dir: «are ja'n tinch lo sufficient per viure; vaig a viure de lo guanyat honradament; y aixís també'l gastaré; y quan deixi aquest mon me'n aniré tan pobre com he vingut»; allavors el diner no es essencial a sos ulls. Pero si tenintne prou pera viure de una manera decent, ab el correlatiu rang social, s'empenya en acapararne més y *morir* rich, allavors sí qu'es esencial per aquest home, constituhintli per aixó una preocupació contínua. Pero tothom sab que un día o altre será gastat, y sempre val més que'l gasti qui l'ha guanyat, ja que coneix millor son valor y son ús. Y si un home no vol gastar-lo llur diner, será precís que l'apiloti, o'l deixi; y lo pitjor que pot fer, es deixar-lo, ja que l'enmatllevador es sempre un malgastador, y'l diner enmanllevat es el causant de tots els mals d'aquest món, y que serveix per tota guerra injusta.

19. Perque, observéu be, quin es el fons de tot empréstit dels governs militars estrangers. Si'l més petit dels vostres fills vos demanés diner pera comprar cohets, sens dupte reflexionaréu una mica avans de donarlosi, pensant ademés, qu'aixó seria malgastarlo ja que tot s'en vá en fum, y donant per suposat que no succehexi cap desgracia. Pero heus aquí que ve Russia o Austria, vos demanan diners per bayonetas y comprar, no ignocents petarts, sinó trets, que'ls farán servir a la India, ó en sos atachs contra las generosas vidas dels Italians y Polachs; però a n'aquells els en deixéu, perque vos dona rédit, interés. Mes tinguéu també present, que pera satisfervos aquest, posan aquells governs, impostos a n'els pobles de sos dominis, y d'aquets impostos, nosaltres vivím. Heus aquí com indirectament ataquém al ciudadá austriach y al ciudadá polonés. Aquí tenim el fet, sense embuts; en lo que paran aqueixos empréstits estrangers; y després d'aixó, entauléu querella ab el bisbe Colenso (1), com si veritablement fos ell qui faltés a la Biblia, y vosaltres els fidels a n'ella! Tot acte reflexiu de vostra vida, es una nova provocació a sos més elementals preceptes.

20. III.—Ja'm toca passar are a nostra tercera distinció, entre'ls homes que trevallen de cap, y'ls que ho fan de mans. Aquí, ns trovém per fi ab una divisió inevitable. Hi ha un trevall manual *necessari*, sens el qual cap de nosaltres podria viure; hi ha un trevall de cervell *necessari*, sens el qual no valdria la pena l'esfors en la lluyta per la vida. Y uns mateixos homes, no poden rés per l'un y l'altre. Hi ha un trevall matusser, que te d'esser fet per homes apropósit; y hi ha un trevall delicat, que deu ser fet per homes delicats; es físicament impossible a una classe, l partirse'l trevall de l'altre. Y de rés serveixen pera amagar aquest fet dolorós, las bellas y jolihuas frases en pró del caracter noble del trevall dintre la esfera de la dignitat humana. El trevall matusser, honorable, o no, ataca nostra vida. L'home que durant tot lo día no ha fet altra cosa que treure'l fanch d'un canal, o qu'ha conduit un tren exprés contra la tramontana durant tota la nit, o que ha tornat el ferro al roig blanch en la gola d'un forn, aquest home no es al final del día ó nit, lo mateix qu'aquell que s'está sentat en sa cambra, tranquil, confortable, voltat de llibres que llegeix, clasificant papellonas ó pintant quadros. Si pot aconsolarvos d'aixó'l dirvos que'l trevall primer, es el més honorable dels dos, jo no arribaré a enviarvos aquet consol; rés m'hi obliga. Aquell, es en tot cas, real, honrat, y generalment, encare que no sempre, útil; mentres que'l truhá delicat es sovint poch honorable y fals; pero cuant l'un y l'altre son igual y dignament fets, es el de cap el noble, en tant que l'altre no ho es gens. Per aixó hi ha'l vell adagi «menjarás el pa del suhor de ton front», lo cual indica que'l carácter essencial es ser malhaurat.

(Acabará)

(1) Colenso, bisbe anglicá de Natal en l'África del Sud, acababa de moure escándol, per la crítica del Antich Testament, critica que no cuadrava gaire ab lo qu'ell había jurat complir. Fou destituit pel Synodo dels bisbes de la provincia, pero com bon «lliberal», no volgué perdre sas asignacions.

J. RUSKIN.

(Trad. per J. M.)

Obres poétiques

de Jordi de Sant Jordi

per J. Massó Torrents

L'amor als clàssichs ha sigut molt escàs entre els literats cataláns. Per regla general s'han conegut millor els clàssichs castellans y francesos que no pas els cataláns. En Verdaguer s'hi nota més l'influencia de Sant Joan de la Creu que la de Ramón Llull, y si no hagués posat un lema del Beat a la seua *Santa Cecilia* («Cantava l'ocell en lo verger del Amat») s'hauria pogut creure que Verdaguer no l'havía llegit may. Els coneixedors dels nostres clàssichs poden contarse ab els dits: Milá, Aguiló, Torras y Bages, Rubió y Lluch, Picó y Campamar, Massó y Torrents...

En Massó y Torrents, qu'ab amorosa sollicitut ens acaba de donar las *Obres poétiques de Jordi de Sant Jordi* en un volum de la benemérita *Biblioteca Hispánica*, ha penetrat fondo en el temps de l'avior, y ens en porta homes y obras ab aquella olor deliciosa d'armari vell; tot sistematizat, anotat, reconstruit, rectificat. Aixís es que las divuyt poesías de Mossen Jordi, discretament prologuejadas, mereixen ésser estudiadas ab més detenció de la que s'concedeix a un llibre *com els altres*.

* * *

S'ignora la data de la naixensa de Mossén Jordi. En Massó y Torrents cita com a reveladors de detalls personals els dos versos:

Que suys petit e curt d'alfizomia.

(Composició qu'en el llibre apareix ab el titol de *L'Aymía*, p., 11).

Qu'engrossezits me suy delora ençay

(*Crida a les dones*, p., 30).

En una de las poesías que li han dat mes nom glosa un sonet del Petrarca, com Valmanya se dexá influenciar per Bocaccio y Rocaberti pel Dant. Per una confusió se cregué que Petrarca havia sigut l'imitador de Mossen Jordi, y aquesta creencia dongué fama al poeta catalá, qui, com Milá observa, la mereix prou sólida per sa obra poética, independentment de tota altra circumstancia.

Fou Jordi de Sant Jordi molt afecte a Alfons V y sortí de Barcelona ab la primera expedició de dit Rey a Sardenya y Córcega (1420) anant en sa companyía el poeta Andreu Febrer. Era Mossen Jordi *músico excelente* segóns el Marqués de Santillana; en Massó conta un incident ocorregut ab motiu de volguer entrar Isabel de Sant Jordi germana del poeta, en un convent de Bernardas de la Çaydía de Valencia. S'ignora l'any en que morí Mossen Jordi.

* * *

La primera poesia de Jordi de Sant Jordi es l'anomenada *Setge d'amor*. Es una faula alegórica d'amor, genre molt corrent aleshoras:

Los meu cinch senys me donen mes esmay
Car son mes gents, e-z algú no m'esforça,
C'ans vey que bé a cascú d'ells li play
Que perda tot quant he fins a l'escorça.
E donchs vejau si m'farán trahiment
No puch campar certa la derreria,
Que jo ls he vist estar a parlament
Ab l'enamich, tractajant que m'aucia.

D'un caràcter semblant es la poesia que segueix intitolada per en Massó *Debat entre ls ulls, el cor e l'pensament*, com també el *Cambiador*, etz.

L'anomenat *Estramps* que vé a continuació es d'una forsa poética notable; n'transcriurém alguns versos que senyalan la altesa d'inspiració de Mossen Jordi:

Just lo front port vostra bella semblança,
De que mon cors nit e jorn fa gran festa,
Que remirant vostra bella figura
De vostra faç m'es romasa l'empremta
Que ja per mort no se n'partrá la forma;
Ans quant seray del tot fores d'est segle
Cels qui lo cors portarán al sepulcre
Sobre ma faç veurán lo vostre signe.

Si com l'infants quant mira lo retaula
E contemplant la pintura ab himatges,
Ab son nèt cor no lo poden gens partre
Tant ha plaser de l'air qui l'environa;
Atressí m'pren devant l'amorós cercle
De vostre cors, que de tants bens s'anrama,
Que mentre l'vey mas que Deu lo contemple,
Tant hay de joy per l'amor qui m'penetre!

Axí m'té pres e liatz en son carçre
Amors ardents, com si stes en un coffre
Tancat jus claus, e tot mon cors fos dintre,
On no pusqués morer per null encontre.
Car tant es gran l'amor que us hay e ferme
Que lo meu cor no s part punt per angoxa,
Bella, de vos, ans es hay ferm com torres
En sol amar a vos, blanca colomba.

Després d'aquexa hermosíssima poesia totas las otras obras de Mossen Jordi resultan pàlidas. L'extasi amorós arriba a son punt culminant en aquexos versos; ells sols haurían justificat que l'Marqués de Santillana fes demanar a Venus per Homer, Virgili y Lucá, que s'concedís a Mossen Jordi

la corona
de los discretos letrados.

* * *

La poesia de Mossen Jordi no té la subtilitat y esquisiteza filosófica d'Ausias-March, ni la transcendencia altíssima de Ramón Llull; Jordi de Sant Jordi es un enamorat que no rahona; mes son entusiasme fresch, jove, sincer, es gayrebé sempre una fontana de bells parlaments d'amor, expertament rimats, que fan honor a nostra literatura clàssica.

Cal remerciar a en Massó y Torrents el carinyo y la escrupulositat ab que ha publicat l'aplech de las obras poéticas de Mossen Jordi, oferintnos una edició esmeradíssima que satisfá al mes exigent bibliófil.

* * *

La cançó del Txapador

*Ja torna l'alba y exclareix lo día:
lo txapador al son treball s'avía.
¿Cosa li fa lo fret y la gelada,
si guanyará lo pá de la jornada,
y la tardeta, al tornar ell en casa,
hi trobará lo son fillet que'l basa?*

*¡Cóm d'esperansa lo son cor s'anima
si pensa que la dona tan l'estima!
y, olvidant que la vida és un desert,
qu'és damnat a comprar com un esclau,
alsa una veu risonant de pau
que per los camps del frument d'or se pert.*

*No és la sua veu de dol enverenada,
ma prega a Deu per la bona anyada.
Lo camp opim del rich senyor no'l tenta,
ma del son poch hi viu y se contenta.
Ell canta caminera, caminera,
y lo cutxo fidel li va derrera.*

*Si poguessi parlar la sua txapeta,
ne contaria de cosas la pobreta.*

*Diuria:— En cada solch hont pos un grá,
de la front d'aquell pobre txapador
n'hi cau una gota de marganta sor
y tot se mescla per tornar en pá.—*

*Yo vos admir, o gent treballadora,
lo trebal és l'allor que vos honora.*

*Yo vos admir, o fills de la pobresa,
o fills de la gentil platja algueresa,
d'aquesta terra així petita y amena,
mitj a dins de la mar com la sirena.*

*Yo vos admir y cant en alta veu
la vostra gloria al món. Lo mereixeu.
Perque per vos, pe'aquesta vostra sor,
s'ama la gent del món com a germana;
canta per vos, la gran familia humana,
la cançó de la pau y del amor.*

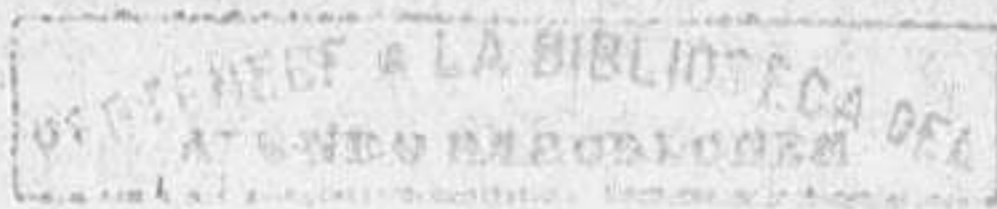
*¡Oh benehita sia per ma de Deu
la familia ahont vos repós haveu!
Vos, que com los pardals vos feu lo niu,
que de flors d'esperança lo guarniu
y del matí la grau cançó cantau
que diu: ¡treballau, creyeu, amau!*

RAMÓN CLAVELLET.

L'Alguer (Sardenya) 1902.

La pluja

F. Mistral

Un sabateret y un pagés marruquetjavan sa mateixa atlota, per paga aquesta tenia una bona pessa de terra y una cara molt agradosa, ab qualque piga per ses galtes; però, a vint anys, unes quantes pigues encara fan gracia. Na Catalineta vivia sempre a fora vila, en es seu tròs, aont hi havia una caseta de dos aigovessos, amb estable, soll y forn, en mig d'un corralet de figueres de moro. Els diumenges, a s'hora acostumada, els dos anemorats, leyls jugadors de la mateixa partida, comparexían a ca s'atlota. Es pagés un poch temorenc y encorregut, no gosava entrar, y, dret devall es parral, després d'haver dit bon día a s'estimada, li demanava, mirant al aire' si'ls raims encara no tenían cenrada. Es cap d'una estona, com si fes sa cosa més natural del mon, sen anava dins s'estable a fer un xerro ab s'ase y a allisarli es pell; aixó, que pareix que no es res, era per ell un agradós passatemp y un gust d'els més g'rossos. Un altre día s'en anava a veure es porch, y, ajupit demunt sa paret d'es porquer, s'hi passava bona estona mirantlose, distret ab los seus pensaments.—Una mica empagahit y, daxo, daxo, com si contás ses passes, sen tornava a cercar s'atlota: y tot d'una que la topava, li deia: ¡Repunyema! ¡mira que si s'ha fet homo es vostro porch!»

Es sabater, més llest y agosarat y ben segur de qu'haviat es faria seva sa fadrina sen entrava a la casa fent verbes, xerrant y murmurant d'En Pere y d'En Pau. S'altre en es seu costat parexia beneyt. Es cap d'un poch, per mostrar sa seva habilitat, treya d'un mocador es tirapeu, caps de sarol, sa lena, sa cuxilla y altres eynes y dirigintse a sa jova li deya: «Catalineta?»—«Qué?» contestava aquesta.—«Sa teua sabata está foradada, deixalem un poch y t'hi daré quatre punts».—«¡Però, si es diumenge!» exclamava Na Catalina. «¡De pura! y aixó que te que veure?» Acotantse devant ella es sabater belitre, li treya ab modos sa sabata d'es peu; y, que vos he de dir!, sa jova quedava entabanada y foris. Aquell fadrí li agradava per sa llestesa; la calçaria y li daría pa tota la vida y d'es rustech pagés, enemorat com un ase, no'n trauría res mes que sa seva estampa.

Un diumenge qu'els dos guerrers s'estavan dins la casa fentli la torniola, més anemorats que mai, los sorprengué la pluja. Començá a caure aigo y més aigo y no acabava mai de ploure; a l'entretant es taconer no s'aturava de xerrar y tant va moldre que's pagés cansat de sentirlo, va acabar per posar es cap damunt sa taula y poch a poch s'hi adormí. Ja ho diu s'adagi: *Res hi ha que tant prest cansi, com sa dona, sa pluja y un xerraire.*

Tot-d'una que's sabateret es va teme que s'altre dormía, sens deixar de picar amb dalit sa sola d'una sabata, seguí diguent á s'atlota: «Mira'l a s'animal ¡ell dorm com un tronch!—Va-t-aquí lo que fan aquests ruchs!—Et vols morir de fam Catalineta? ydo caset amb un pagés.—¡Oh! quins desgraciats; tant prest com s'ennigula, tot d'una que

cauen quatre gotes, a deu trabay!—Passen quinze dies, o més, y no fan casi res. Però noltros, veus, no deixam mai de fer feyna. En els sabatés no hi trobarás res de mal faneria; es un ofici d'or, perque de día o de nit, que ploga o fassa neu sempre picam.»—Y mentres conversava, els punys sempre seguit se movían y es cap de serol xiscava alegre a cada estirada cosint sa pell y clavant es cuiro, y na Catalineta escoltantlo se tombava cap a ell com si tingués rahó.

Sa ruixada havia minvat y es sol brillava p'els sembrats d'es sementer y p'es verdós pampol de sa vinya, tot era fresch y alegre. Ses gotes d'es cap de sa brostada d'els arbres florits lluhian com a perles opalines ferides pels raigs d'es sol y en el cèl s'hi destriava l'arch de Sant Martí entre nigulets blanquinosos.—Es pagés fregantse els uys y bada-yant sortí a mirar es temps: ¡Oh! esclamá en seguida.—¡La maina!—¡L'hermosa y santa plutja!—Els meus morers s'atapurán de fuya tendre, els sembrats, qui tant necessitavan una sahor, ara el manco me donarán es trenta per un, y sa vinya no'n parlem... Vaja, tot va bé; bona anyada se presenta.—No faltará pa per sopes, ni tampoch oli per fer pamboli, si Deu ho vol.

¡Ay si!—digué na Catalineta qui feia estona que escoltava sense dir un mot.» ¡Això va així!—¡Es sabater s'ha de rebentar tot l'any, de día y de nit, tencat dins un botigó per sostenir tal qual des pas, y es pagés dormint se fa rich?—Sabateret de la pasteta conservet bo y sa, a Deu bon amich.—Y tu qui mig empagahit estás dret á sa porta y encorregut par que no gosis entrar, d'avuy en-devant viurás en es meu costat y serás jove gentil es meu marit estimat.

Homos des camp, cavadors y llauradors, qui avergonyits de que vos digan pagesos, trobau aviat sa xada massa feixuga y sovint dexau es manti per anar a ses ciutats a fer-vos menestrals, ¡oh heu de sebre que teniu un ofici sant!—No'l deixeu!; estaune orgu-llosos, germans meus, perque Deu trabaya a mitjes amb voltros.—¿Sembrau ordi, blat ó faves deu vos envía a son degut temps es sol y s'aigo.—Sí; sou els amichs predilectes de Deu, els seus fills avassiats.—Ell vos dona es ben estar y sa salut y, més que a cap altre persona, sa pau y sa llibertat.

JOAN ROSELLÓ

La rascadura de pastera

F. Mistral

Heu de pensar y creure q'una vegada un fadrí festetjava tres atlotes; si una era guapa, jove y rica, ses altres ho eran tant o més. Quant qualquna d'elles el topava a part o banda al punt, fent sa mitja, li deia: «¿Pepet, quant mos casam?»—¿No pareix que veientse tant volgut y estimat aquell jove havia d'estar ben xalest y satisfet?.....

Idó mirau lo que son ses coses; així com un ase qui es troba entre dues voreres maselles d'herba fresca, verda y tendra no sab an aquina ha de pegar sa primera caixa-lada, així també aquell fadrí per massa pa tenia mal any; però, com en so dupte no's pot

estar y qui ha de gosar ha de triar, com diu s'adagi, un día d'ivern, qui estava dins sa cuina, molt pensatiu, amb sos peus demunt es ferros des foch, contá fil per randa es cas a sa mare. Sa veyá, com si no'l sentís, seguía debanant sa troca y a la fi li digué riguent:» ¡Aquesta es bona; y per aixó estás enfadat?—Escoltem un poch, fiy meu, en quatre paraules, te trobaré es cap des fil y sabrás com has de triar s'atlota que més te convé.

¡Qu'es de ver que ses dones saben el dimoni aont sa colga!—Sa mare parlá així poch més o manco: «Elles tenen totes tres, segons tu dius, bellesa, joventut y riquesa y, com se agudesa..... ydó, ten present, que d'hermosura no'n menjan ni en beuen, que sensa ordre es ben estar prest s'ha acabat y que sa joventut sa fon tan aviat com una candela encesa. Lo que sa gent com noltros ha menester es, abans que tot, una dona de ca-seua, ben fanera y endressada, qui no necessit ajuda per fer ses feines, qui sabi escombrar, agarnar s'estudi y sa carrera, rentar sa roba, aguiar es diná y fregar es rentador, qui estiga dins sa cuina en lloch de fer portal o finestra, qui sía alegría de sa casa y no passa temps des carrer y sobre-tot afectada d'estalviar y no de gastar, perque, fiy meu, lo difícil no es sebre guanyar diners, sino sabrerlos gastar.»

—«Idó aixó que déis es lo que ni embuya sa troca, contestá es jove; ell per coneixer sa bona hauría de sebre tant com un endevinadero!—No diuen: *Fadrina y castanya hermosa de fora y dintre la maganya?*»

—«No fiy meu, aixó es mentida, no hi ha res més bo de coneixer, sols els tontos cauen malament. ¡Saps qu'has be fer: emboliquet un pedás per sa ma dreita y vesten a veure aqueixes joves, une després de'altre, y digueles: Bon vespre hermosa; mira tench mal a un dit y tu el me pots curar si vols, perque, segons m'han dit, per madurarme aviat m'hi he de posar rascadura de sa teua pastera»—«Ves y torna tot-d'una a contarme sa resposta que t'haurán feta.»

En Pep parti en sa ma embolicada dins un pedás de fil y no se torbá a arribar a na Tonina. Pes forat des rentador sortía sa claror des llum y es rall escanyat de ses vehñades que hi feien vetlada, confós amb sa dolça veu de sa fadrina de la casa. Es jove entrá y digué «Bon vespre atlotes.»

—«¡Foil quín vent t'ha duit», li va dir na Tonina.

—«Tench mal a un dit y tu el me pots curar si vols, perque, segons diuen, per madurarme aviat m'hi he de posar rascadura de sa teua pastera.»

—«¡Oh! respongué na Tonina; si no es més qu'aixó aviat estarás bó.

¡Que no faría per curartel! fins si vols una novena a Sant Llatser.

Y s'atlota, lleugera com un aucell, alçá sa tapadora de sa pastera y rasant, rasant amb sa punta de ses tidores per ses juntes y crivells de ses posts aviat desferrá un bon grapat de cascarrulles de pasta seca que presentá an en Pep demunt sa rascadura.

—Gracias Tonineta y bona nit, digué aquest y mentres tancava sa porta s'anamorada pareya va abraçarse amb sa mirada.

Sensa aturarse gens en Pep sen va anar a ca na Joana. La va trobar qui per passar es temps reia y folgava amb uns quants jovenots, com fan sovint ses vetlades d'ivern es qui no van cansats. Una de ses amigues de na Joana tenía es cap d'un d'uelles joves dins sa falda, li tapava els uys amb sa ma esquerra y en so puny estret de sa dreita li pegava demunt s'es esquena, mentres cantava, acompanyada de ses riayes de tots els presents,

cu-cu-bon grat-mal grat-anit ses figues son castanyes-cu-cu-tu-tu-banyut ets tu-quantas banyes tens en es cap? Es jove aclucat havia d'endevinar els dits que s'etlota tenia allargats, y si no acertava, aclucantli els uys, se repetia altre volta es joch.

Entrá anb aixó es fals malalt y digué: «Bona nit Joana y la companya»

—¡Oh! Pepet, esclamaren tot-d'una-vina a jugar amb noltros.

—Ell respongué: No estich per jochs; tench mal a un dit y tu estimada meua el me pots curar, perque per madurarme m'hi he de posar rascadura de sa teua pastera, a lo que diuen.

—«¡Ah, bon Jesús! va esclamar na Joana poch detxondida, mira que caus ben be, pensa que jo no la rasch mai» Y tot-d'una en desferrá un tros con es call de sa ma y l'hi empastissá pes dit, mentres afegia: «si n'has de menester més, fiyet meu; no estigues encorregut que ja veus qu'encara en queda.»

En Pep sortí, y a bon pas seu va anar a veure na Catalineta.

A ca-aquesta va trobar tota sa familia qui, a sa claror d'un llum penjat des sòtil y enrevoltats a una taula, mare y fies trencavan olives verdes de sa faldada que ca-d'una tenia, y trencades les tiravan dins una caldera plena d'aigo per llevarles s'amargor.

—«Com vens tant tart Pep amb aquesta nit tan fosca?» varen dirli al veurel entrar—
«seu y mos ajudarás.»

—«Oh! no puch, respongué ell—«Tench mal a un dit y per curarme Catalineta meua, m'hi he de posar rascadura de sa teua pastera; m'en vols donar un poch?»

—«¡Da sa meua pastera has dit!» va esclamar na Catalina—«¡Com hi ha Deu que no ten puch donar ni una mica com una formiga, perque tench sa pastera tant lluenta com un miray.»

—Idó no rés; ja será un'altra vegada» li va dir en Pep; y rumiant ses contestacions que li havian fetes sen va anar cona dreta a contarho tot a sa mare.

Quant hagué acabat sa glosa sa veyá li va dir—Ara ja ho deus entendre, jo trob que no pot ser mes clar: Na Tonina qui de fadrina deixa raissons per sa pastera de casada en deixaria per sa roba; sa guapa de na Joana no es més q'una porca y qualche día sa pasta y ses rascaduras que ara deixa per sa pastera li farán falta per posar llevat; deixalles anar an aqueixes fadrines sens ordre. Na Catalineta qui te sa pastera lluenta, llisa y neta com un miray, com un crestay farà brillar sa teua vida y pes seu endressament y faneria te aconseya ta mare que amb ella te casis.

JOAN ROSELLÓ.

Glosas d'amor

I

*El cor es nau envelada
Qu'el vent del amor empeny;
Que l'axampla una mirada,
Qu'una paraula l'estreny!*

II

*Perqué me miras tan trista
Quant parlas del teu amor?
...Si es sol qu'alegra la vista
Perqu'es que hi dexa tristor?*

III

*A tot cor qu'amor el mana
Es en vá que l'prediqueu;
Si no hi veu no s'desengana,
Si es desengana es que hi veu.*

IV

*Com l'ametller pert sa fulla
Per vestirse de blancor
El cor d'un amô s'despulla
Per florir d'una altra amor.*

V

*Sent en l'olor dels pins mes fortalesa
Com mes el sol ardent los pot besar,
Y pens qu'amor es sol que crema y besa
Y qu'el cor té perfum com el pinar.*

VI

*Tal com l'escorxada ancina
Que poc a poquet se mor
Defalleix qualque fadrina
Que porta escorxat el cor.*

VII

*Ella te va mirar, tu la mirares
¿Va ser mirar de pau, mirar de guerra?
Perque quant alsá els ulls tu els acalares?
O es qu'ella mirá el cèl y tu la terra?*

VIII

*Ets la penya marina que valeuta
S'alsa entre mar y cel com un altar
Y jo l'ona armoniosa y transparenta
Que jamegant d'amor la vé a besar.*

*¿No t'ronda pel cervell l'idea pura
Com la sanc per las venas del valent
Y en el fons del teu cor, de ròca dura,
No s'hi bada la flor del sentiment?*

*¿Arribará a vinclar ta fortalesa
L'onada minadora de l'amor,
Com dels penyals roega la duresa
El sempitern llapar de la maror?*

*Ah! Si! Com a l'escull de la marina
L'envest, y brufa, y tapa l'alta mar
Donantli saba y olor de saladina
¡Axí l'ona d'amor t'ha d'anegar!*

IX

*Si acariciava un temps la meua oreya
La remor de ta veu, tal alateig
Me pegara al coret que casi queya
Y are te sent com que sentí una abeya;
Llavor, sensa mirarte, sempre et veyá
Y are encare qu'et miri, may te veig.*

X

*Qui es l'home de ciencia que m'diria
Perqué fa estrags distints el foc d'amor
Y perqué quant pensam amb aquell dia
Tu el recordas ab goig y jo ab dolor?*

XI

*Camí de nostra vida desolada
Mos trobarem tu y jo per un moment;
Quan mos hauria unit una mirada
Una sola paraula, un sòl accent,*

*Nos separá per sempre una mentida
Una mica de fang, un poc d'orgull,
Y es de llavòrs ença la nostra vida
Camp arrasat hont ni una flor s'hi cull.*

*Y ric y plor quant pens que ja enterrada
Aquesta carn qu'ha estat nostro torment
Mos uniré en la fossa tal vegada,
Un calfret de la tèrra, un poc de vent...*

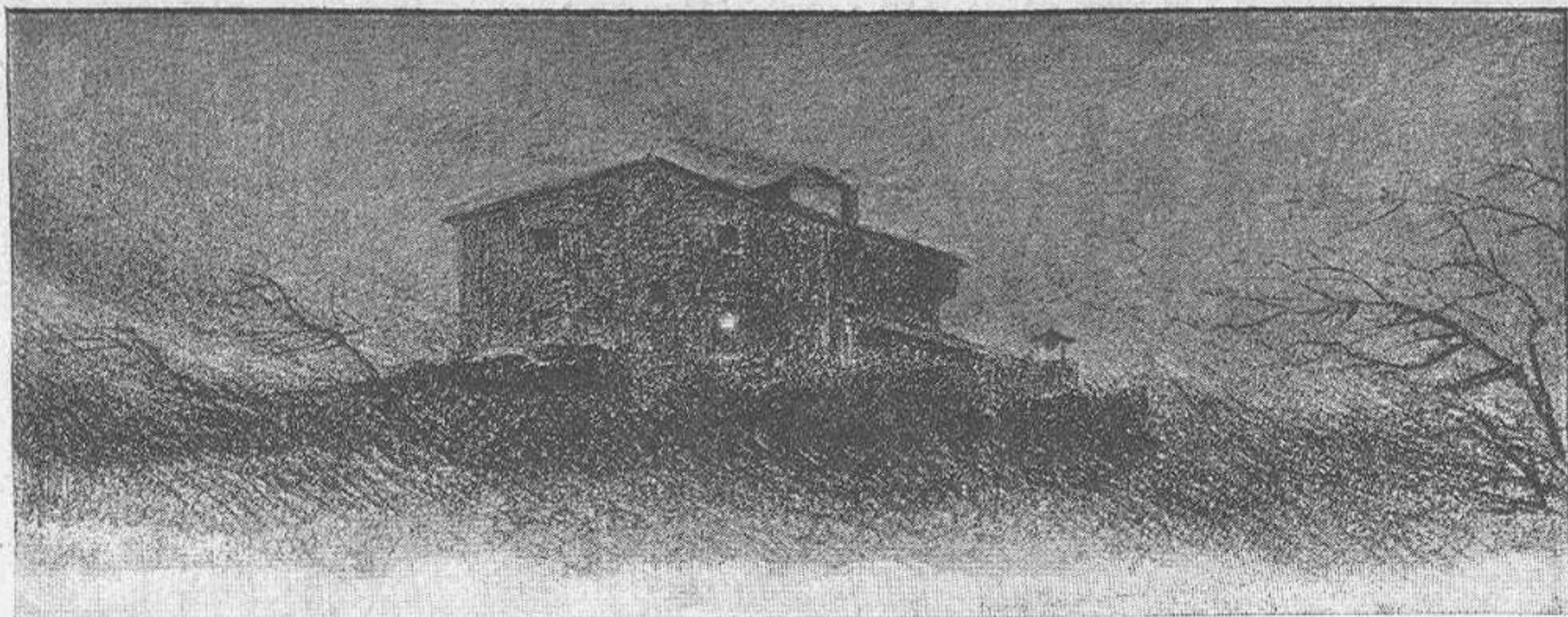
.....

EMILIA SUREDA.

(Palma de Mallorca.)

Il·lustració d'Amyc

Cap a la terra

Bufa una tramontanada que fá feresa: los rochs rodolan pel demunt de la teulada fent dringar las teulas. La nit es serena, lo vent ha estitllat las bromas duhent gran fredorada. A cada ratxa lo vidre balder en la fusta esbadallada, polsós y entelat, del finestrot de la cuyna, trontolla sorollosament. Aseguda de gayrell al banch escó hi ha una dona vella, tota arraulida, ab faldillas viroladas a forsa de parrachs y jipó esbotzat dels colzes. Sas mans demacradas y mitj balbas d'arterias botidas, mohuen maymonas y pesantas las boixas que cruixen al toparse enfilant los punts d'un mitjot blau tot just comensat, a la esmortuhida claror d'un llum d'oli penjat pel ganxo al tampanill de la xemeneya. A la llar, vora'l boscall de roure, gayre be tot brasa, hi fumeja un tupí enmascarat, ab tapadora de llauna y voltat de caliu. Ella'l remena de tant en tant, ab un trossot de cullera de boix, greixosa y recremada, escampant flayre d'herbas bullidas: un cá llebrer esprimatxat y brut ab cua de guilla, mostrant las magricias de sas costellas descarnadas, jeu ab lo cap acotat entre las potas estiradas, de cara'l foch y ab lo morro arran de terra, obrint los ulls ensonyats y redressant las orelles a cada remor.

A dintre la cambra propera a la cuyna se sent un respir curt, penós, descompassat ab só de refrechs fondos; acompanyant a cada alenada un gemech feble y neguitós que trenca'l cor... En aquella buydor negre que's veu per la escletxa de la porta mal ajustada, s'hi endevina un cos aplomat a la pesantor de lo inevitable... quelcom que's desprén ab aquell bleix d'una vida que s'escorre, amarada ab la suhor de la darrera angoixa.

Al defora las ratxas udolan ab forsa empaytantse furientas las unas a las altrás... Travessan arrosegantse la carena, removent los pedruscalls y's llensan rostos avall escombrantho tot entre rams de polsaguera, ab bellugadissa de fullas y brostas, ajassant las matas de fench y xiulant entre las argelagas se n'entran pel quintar, a punt de sembra, esterrosant las glebas y aixecant la terra que esgrunan y esmicolan, rebotentla ab furia a las parets de la casa y repicant en lo vidre de la cuyna que sorolla, com si sentís esgarrifansas. Passan arrán de xamaneya esgarriant bojament lo fum que refregan per la teulada escampantlo a flochs voladissos, y s'escorran bramant avall, regolfant pels sots de la to-

rrentera escometént los tous de verdissas y ridortas que inflan y estarrufan; y després, rebregadas, las revolcan y aplanan. Fan cruixir las socas dels pollancre que's vinclan com si anessin a petarse, arreballant sas darreras fullas y xisciant feréstegas per la pineda de la vega s'allunyan cap a la plana ab ruflets esferehidors... y com deixant pas a las altas ratxadas que no trigan gayre.

En la cuyna se sent lo frech pausat de las boixas; algún petit trontoll del vidre... y allá en la foscor de la cambra aquell bleix, com mes va mes fatigós, mes planyívol, rublint l'ambient d'una engunia pesanta... Fa mitja basarda... De tant en tant travessa'l trespól algun remor del bestia que abaix en las corts se remena inquiet... un só d'esquella, un estossech de xay... Senten lo temps. La flameta del llum d'oli tremola y brandeja y'l cá enfredolicat s'acosta tant com pot al caliu y s'ajeu cargolantse, aclofant lo morro entre la pelussa de la cua.

La vella deixa la mitja y s'ajup cap al tupí, hi dona una remenada y l'aparta del foch; guardantse'ls dits ab la punta de son devantal de cánem, aboca un xich d'aquell such verdós al got que te preparat, s'alsa tota feixuga y s'atansa al armari del escudeller destapa una gerreta y pren mitja cullarada de mel espessa y enganxosa quin llepiscós regalím talla ab lo dit, pasantlo y repassantlo, com si l'esmolés, pel cantell, y llepantlo després ab certa fruició; fica la cullera en lo got, agafa'l llum que avans espabila, esmo-cantlo graponera, empastifantse'ls caps dels dits que s'aixuga ab las grenyas de sos esblan-quehíts cabells; s'el penja a la ma y tot remenant lo tebi julep y omplint y buydant se-guidament la cullera se'n va tota corbada y arrosegant los peus cap a la cambra trista. Lo cá, que ha guaytat tots los mohiments, ab aquell esguart d'intel·ligencia, vol seguir-la. Ella l'esquiva y la bestiola, segurament convensuda de que no la necessitan se'n torna a jeure cercant una positura a plé...; tota la nit que li passa lo mateix.

Al cap de poca estona torna a eixir ab lo got gayre be igual que quan se l'ha endut: lo deixa vora del foch que s'acaba de passar. Aplega un grapat de brostas, las tira a la llar, hi arrima una resseca argelaga, després de bona feyna per desenganxársela del fandillot, y un parell de boscalls: agafa un groixut canó de canya que posa per un cap arrán de caliu, y vinga bufar per l'altre ab totas sas forsas; sas galtas s'inflan enrogintse congestionadas, los ulls li espurnejan, fins que entre espetechs y guspiras llengoteja la flamarada, cargolantse pels clamastechs que s'omplan de punts brillants al encendres la sutja... Tot esbufegant torna a arreplegar la mitja..... y aquell trempol de vent no para, cada ratxa bufa mes fort... y'l respir de la cambra fosca sembla mes curt y'l gemech mes feble.....

Van passant las horas: algun cop prou se senten las batalladas de San Genís, quin só metalich lo vent escampa, però es dificultós contarlas porque s'ohuen desiguals, esgarriadas, ja com si toquessin allá mateix esbombantse per tota la casa, ja debils, fondas com si vinguessin d'allá enllá del altra banda de la serra.

La vella agafa'l got y torna a la cambra. Se senten mormolar paraulas confosas que no s'entenen. Ella insisteix, prega... y una veu petita, enfarfegada barboteja quelcom a mots penosos., y s'entorna cap a la cuyna ab lo got igualment ple que quan se l'ha endut; lo deixa en un recó del banch y s'asseu restant quieta, aclaparada, aclofant lo cap entre'ls plechs del mocador del pit. De sos ulls mustichs, fits en la flama, baixan dos re-

galims lluhents, com rastre de cargol, que s'estenen per sas galdas arrugadas; se'ls aixuga ab lo bech del mocador y butxaquejant treu uns rosaris de grans esmolats encadenats de llautó verdós.

Lo foch ab son llengoteitj oscilant estampa en sa cara un seguit d'ombres bellugadissas que fan pendre a sa fesomia aspectes fantástichs ab sos tremolosos mohiments... are semblan contraure sos llabis ab somris de sarcasme... are simulan ganyotas sinistras... ja estampan una rialla o remarcan las contraccions d'un plor desatinat.

De sopte un cop sech, violent, fa retrunyir tota la casa: la ventalla del peu de la escala ha petat ab forsa contra'l vestigi... lo cá orella-dret guayta esverat; se sent lo frech de la fullaca al remolinarse en las llosas de la entrada... y'l regolf del vent per la xamaneya, tirant la flama en fora, escampa la cendra y ompla la cuyna de fumera: lo dring del vidre que's trontolla fortament, se barreja ab lo brahol de la ratxa que passa y s'allunya ab un xisclet llarch, estrident, d'esfors desesperat y ple de rabia... Ella's persigna ab los rosaris tot dihent *A... María Purísima*.

Aquell bleix de la cambra fosca s'es tornat ranera esgarrifosa... Acaballas de la materia que s'aferra a la vida xuclant l'ayre per una gola engargossada.

Ella agafa'l llum, quin cremall fá las darreras revifallas, y torna a la cambra, de la que surt depressa, entafurantse seguidament en totas las altres, resseguint tots los recóns de la casa. Als poch moments comensan a eixir ombres, d'aquells forats foscos, que van prenent forma y poch a poch, ensonyats y calmosos, van entrant d'un a un, homes y donas a n'aquella estada del dolor. Lo cá ab la cua entre las camas y lo cap acotat los segueix.

La tramontana sembla amaynar: las ratxas son mes claras. Tot just llustreja aquell comensament de claror indecisa, que sembla fa obrir mes los ulls com per aumentar la llum y apropar los objectes. S'esvaheixen los estels mes xichs, mes llunyáns. Los termes van marcantse: tot se determina y coloreix. Lo primer raig de sol reflectánt en la neu del Puigmal l'inonda de resplandors rosadas... Ha parat lo vent.

En aquet moment ixen tots de la cambra: ja no hi tenen res que fer, las donas axugantse'ls ulls ab lo devantal; los homes seriosos, capficats, sorruts... Lo cá udola ab tó llastimós, com recordant las modulacions del vent, acabant ab un dolorós grinyol per la puntada de peu, brutal, que li ventan a las acanyadas costellas.

Al defora tot es net, sembla escombrat; la fullaca jeu arreconada pels resers de las parets o enclotada pels xaragalls y regueras: la virám ha anat eixint del joquer, escorrentse per la barra de pí tot fent equilibris y amparantse ab las alas, espargintse pels vols, estarrufantse, cloquejant y esgarrapant per terra: lo gall s'arrenca, tot d'un plegat, ab son cant, omplint l'espai ab sas notas estridents: los xays belan impacientats, morrejant los barrots de la cleda, las esquellas dringan, los remors creixen, la llum va estenentse, la vida s'escampa... y'l fum, darrerías del caliu d'anit s'enfila per la xamaneya y remonta vertical, aplomat, enlayrantse fins a perdres d'ovir en las serenitats transparents d'un celatje brillant...

—Enjega, baylet, que'l bestiar s'enayga; junyím lo parell que a la cort ja's frisa: enpunyém l'arada; la sement se passa; la terra'ns espera.

(Il·lustració del autor).

Soleiyada

Lo sol cau aplomat: la terra llambrega reflexant sos raigs poderosos: los arbres aguantan immovils l'angoixa de la mitjdiada: los ressecats rostolls cruixen, y's badan los calsinats terrossos: lo grill busca en sas esquerdas la frescor que no troba al amparo de las menudas y rissadas fullas de la trepadella; a l'ombra de las rossas garberas, arrengreradas en las feixas, s'hi aclofan los pardals entafurantse entre la palla... tot es rohent.. tot jeu aclaparat.

Lo sol bat sobre las planas, ahont rosseja la tardanería arrencánt espurnas de llum a las cantelludas y fullosas licorellas, a quin escalf l'escapsat blat de moro assahona las infladas panotxas de torrada y esllanguida cabellera.

Clapejant los ombradius de la espessa verneda s'estiran los enlayrats pollanques fent ressaltar son fullatje ab lluisors fosfóricas y torcent son cimall al potent raig que'ls penetra, mentres a son ombra ajessada la vaca lletera, condormits sos ulls, amoixa, ab sa rasposa llenga la esquena sedosa de son tendre vadell y vora l'aigua, un escamot d'anechs desplega emperesit sas alas, s'estira y s'estarreja entre'ls rebrolls de salix.

Tot es repós y silenci... Es l'hora xafagosa y pesanta, mancada de remors. Sols se sent l'udol fondo y aixordador del riu al engorgarse en lo saltant de la resclosa y'l zumzeig adormidor del ensopit brumarot, voleyant en espiral y caparrejant los ressechs escardots...

La macissa carreta clavada'l mitj del rostoll va curullantse poch a poch de garbas que'l sol amara ab lluentors dauradas... Ab tota catxassa un home espitregat ab un mocador blau lligat al cap a tall de barretina, las enforca, las enlayra y apoyantse la barra a la espatlla, a gambadas feixugas que fan cruixir la palla arranada al petarla ab sos pesants esclops, arriba fins al peu de la carreta, aixeca tant com pot la forca, brandent en l'ayre la garba que's decanta, y l'allarga a un home enfilat al cim, que sens afanyarshi gota, la pren d'un brassat, la encabeix, espigas endintre, y apretantla ab los dos peus saltirona per encaixarla ab tot lo pes del seu cos.....; y eixint de l'una, l'altre, calmosament,

van atapahint la carreta que s'encimbella com una garbera inmensa fins a quedar tota cuberta ab un devasall de rossors lluminosas que penjan arreu fregant las llantas de las rodas, mitj abrigant la parella de bous junyits, ulls cluchs, que remugan pausadament, recolsantse ab galvana y brandant la cua.

Asseguda en la recremada gespa del prat que voreja aquell tros de riu, a l'ombra esclarida d'un tremol, una xicotassa, mal garbida, guayta ab indiferencia com se va rublint la carreta, abandonant sos braços cansats y nusos fins al colse, demunt la gavella, espigolada en aquellas horas rohentas, que te ajeguda a la falda... Mitj closas las parpelles de sos ulls clars, que la llum ofén ab sos reflexos, en dols repós, esbatega ab llibertat son cor de verge, mentres sos llabis humits y rojos aspiran ab ansia l'ayre espés y tebi cercant debades consol per sa boca assedegada; las grenyas de son cabell esblaymat y lás, com filassa de canem, s'encastan en las blancors que's perden de son front que, com sas galtas emporpradas ab vermellors de rosella, amara la suhor ab feble vel de rosada; la testa decantada, lo cos caygut, mal encotilladas sas primerencas exuberancias, remarca la fatiga ab son panteig acompasat lo ritme de puríssimas corbas que's dilatan. Es la nota viva, erotica d'aquell paisatge enervant, aclaparador, submergida en aquell cuadro de xardorosa voluptuositat, de rutilancias enlluernadoras que fan endevinar a sa novella pensa un altre mon de tebiors compartidas... burgits de niuada que li prometen alas per encalsarlo.

Prop d'ella'l riu, fressós, com si bullís, rebotent pels codols, esquitxantlos ab lo polsím del blanquinós escumall de son rabeig, quinas blancors fan de fondo a sa testa, l'orlan, com ab tendres flochs de florida primaveral.... y va guaytant sempre la carreta com s'atiborra... y sos brassos estrenyen amorosament la migrada gabella, fent gemegar las pallas. De tant en tant esfonsa una ma en lo tou d'herba, l'arrenca y arrebasantne un grapat l'espargeix arreu... Després, tria entre'ls secalls los brins mes tendres y sucosos, se'ls fica a la boca y xucla, com llaminera abella, sa dolsa sava, los esmicola ab sas blancas dentetas, los prempsa ab sos llabis molsuts; y xamicats y humits los empeny ab la llengua fins a flor de llavi y los enjega d'una bufada...

Mes furient que may bota'l riu, mes rohenta la terra, mes xafagós l'ayre que s'empesta per la boca, ressecant la gola, mes bullentas las alenadas de vida, que com besos ardents envía la terra agrañida al sol que ab sos raigs de foch las abrusa, las fon, engreixant las espesas calitjas de la montanya.

.....

Pausats, calmosos, ab la serenitat del fort, fregantse l'un ab l'altre, estirant lo coll y brandant la cua la parella de bous arrenca a la primera embransida la rustega carreta; las rodas ensorradas en lo rostoll cruixen y grinyolan... A cada cop de coll, abaixan lo cap y clohuen los ulls, aquells ulls de carinyós y dols esguart, grossos, melangiosos, lluent, vorejats de llargas pestanyas, ab espresió resignada al jou que'ls acota.

La carreta embalumada de garbas passa brandent...

Lo bover, escamisat y ple de polsina encastada, camina devant ab fressa d'esclops al empassegar ab los rochs del camí y agullonant la parella; guayta de regull la gavella atravessada a la falda d'ella, fa, cornut, la mitja rialla y diu:

—Oh Nurí... Cuant betarás?... Posa l'aspre ben ferm que'l vent no se t'enmeni'l payer.

Ella arrancantse soptadament a la pesantor enervant que la estaca, se dexondeix, s'aixuga front y cara ab la manega del jipó, s'allisa las humitejadas grenyas aconduhint-las ab las mans cap a darrera las orelles y s'aixeca apretantse fortament al pit aquell grapat d'espigas, ben sevas, que ab sas arestas li pessigollejan la barba, y cimbrent lo cos dintre'ls quatre parrachs que la cubreixen comensa a caminar enayrada, ab la lleugera petja de sos peus descalsos darrera la carreta que's decanta, s'adresa, s'trontolla al encaix de les roderas, cruixint lo macís fustám que sembla va a trosejarse a cada batsegada.

Garbas y gavella fant la mateixa vía y cantan la mateixa cansó ab son refrech de palla ressecada, l'adeu a la vessana que las ha nodridas.

Garbas y gavella fant la mateixa vía cap al poble que allá al fons de la vall deixa deurar la grisenca lluentor de sas cubertas de pisarra, destacantse lo cloquer romanich ab sas tonalitats calentas de cadmiós rovell. En aquest moment resonan vibrantas, acompasadas, mandrosas, las dotze batalladas de mitj dia.

M. DURÁN Y DURÁN.

VISIÓ

*S'axeca'l sol d'esgroguehida cara
y el mon retorna a la claror del día.
Sota la boyra que l'hivern congría
la ciutat populosa dorm encare.*

*La llum travessa suaument y aclara
del vel boyrós la flonja poesia;
y els grans palaus de la superba vía
llunyans s'esborran de la vista avara.*

*Dolça visió de la ciutat callada,
que ab la boyra hivernal envolcallada
somrius ab bés d'un raig de clariana,
com tots el goigs d'aquexa vida trista
quan d'aquí a una hora't cercará la vista
t'haurás desfet com una imatge vana.*

J. COLL Y RIBAS.

Una alocució

Hermosa tasca la de ressucitar las espléndidas joyas arquitectónicas del passat! L'inolvidable Dr. D. Joseph Morgades se glorificá y glorificá a sa patria ab la restauració del monestir de Santa María de Ripoll. Avuy se tracta d'aixecar de sa miseria actual al Monestir de Sant Cugat del Vallés (1). *Ossa arida, audite verbum.*

Hem rebut una entussiasta Alocució que posa de relleu els grans recorts que tanca'l venerable edifici, alta gloria del geni catalá; y exalsant els mérits de las géneras dels sigles XI, XII, XIII, XIV y XV, demostra l'incalificable negligencia de l'actual.

Lo qu'han respectat els homes—diu l'Alocució—amenassan destruirho el temps, la falta de medis de conservació, las plujas tardorencas y las glassadas del hivern. El sostre agarvellat dexa filtrar l'aigua de las plujas, qu'al disoldre l'argamassa esquerda voltas y archs; mentres esparramantse a lo llarch de las parets ablaheix més y més el lloch dels ciments que cedeix de mica en mica al pes de la gran mole del edifici.....

Quina elegía més amarga! La pluja y las glassadas acabarán per aterrar el vell Monestir que tremola de fret.

Oh Reys Martí y Anfós, que baix las voltas centenarias del Monestir tinguéreu vostras Corts! Monjos, cavallers, artistas el Monastir de Sant Cugat se mor, y vosaltres ja no hi sou per ampararlo. Os heu esvanit en pols miserable en las entranyas de la terra.

Y mentrestant s'han succehit las plujas, las plujas y las glassadas.....

* * *

L'amor a las recordansas del passat, el sentiment de tradició, l'entusiasme per joyells patris com l'hermosa flor del Vallés, forman part integrant y necessaria del Catalanisme.

Catalanisme no vol dir solzament crits de *meeting*, esparsas enfáticas de poesia floralesca; Catalanisme, es sobre tot una vibranta aspiració de l'ànima, una forta corrent d'adhesió a la terra... Catalanisme es un generós llessament envers la noble puresa del esperit catalá. Y s'fá Catalanisme fent historia, fent arqueología, fent folklore, fent literatura, fent art, tant com dirigintse a l'acció política immediata; hem dit tant y es mes, molt mes.

Quina obra mes hermosa de Catalanisme l'aixecar en tot son esplendor al vell Temple de tan gloriosas gestas testimoni y amich!

(1) Forman la Junta els Senyors Gaetà Barraquer Pbre., *President*; Marqués de Dou, *Tresorer*; Joan Martorell, *Arquitecte*; Ferrán de Segarra, A. Elías de Molins, Gaetà Soler Pbre., Joan Maragall, Ramon Viñas, Joan Permanyer, Alexandre M.ª Pons, Ramón Casellas, Joseph de Peray, *Secretari*.

Quan desde Sant Martí de Canigó, y Poblet, y Sant Cugat del Vallés fins a l'humil ermita secular, oblidada en el cim de la montanya, haguém complert el deute que tením ab nostra avior, el Catalanisme haurá dat la fé de vida mes forta y plena y la gran reivindicació serà propera.

«Patria y tradició—diu un dels patriarcas de nostre Renaixement—son una matexa cosa pel ser racional; llevada la tradició, bé n'veyém sovint exemples, los conciutadans dexan d'ésserho, queda esborrat del *Credo* de la vida nacional l'article de la *Comunió* dels ciutadans; entre'ls passats y'ls presents, entre aquestos y'ls vinents no hi ha mes relació que la de la carnal generació y d'una material juxtaposició. Gracies a Deu los actuals fills de Catalunya qui treballan en lo gran obrador de la inteligencia demostran ab los saborosos fruyts de llur enginy sa nobilíssima tendencia... Catalunya era una desconeguda dels catalans moderns, era una mare a la qui no se deixava criar en sos propis pits los fills qui eran donats a una dida forastera; sempre certament, lo amor a las cosas de la terra visqué en lo cor de respectables ciutadans qui com los juheus en la captivitat de Babilonia, miravan de guardarlo pels seus descendents; però ara cada dia va estudiantse mes lo ser físich y moral de la nostra terra, y ab may interrompuda constancia cent plomes van escribint lo que'en podriam dir lo llibre de la patria.»

Y quina plana mes hermosa per aqueix llibre la Restauració del Monestir de Sant Cugat del Vallés! d'aquexa esgroguehida executoria de noblesa, ahont el geni altíssim y pacient de l'arquitectura catalana s'ha revelat ab tanta forsa! del casal magnánim ahont floriren Raymond de Moncada, Bernat Estruch, Gayolá, en quin clos trevallá la primera impremta catalana! del monument que refón las glorias del istil románich y del gótich!

* * *

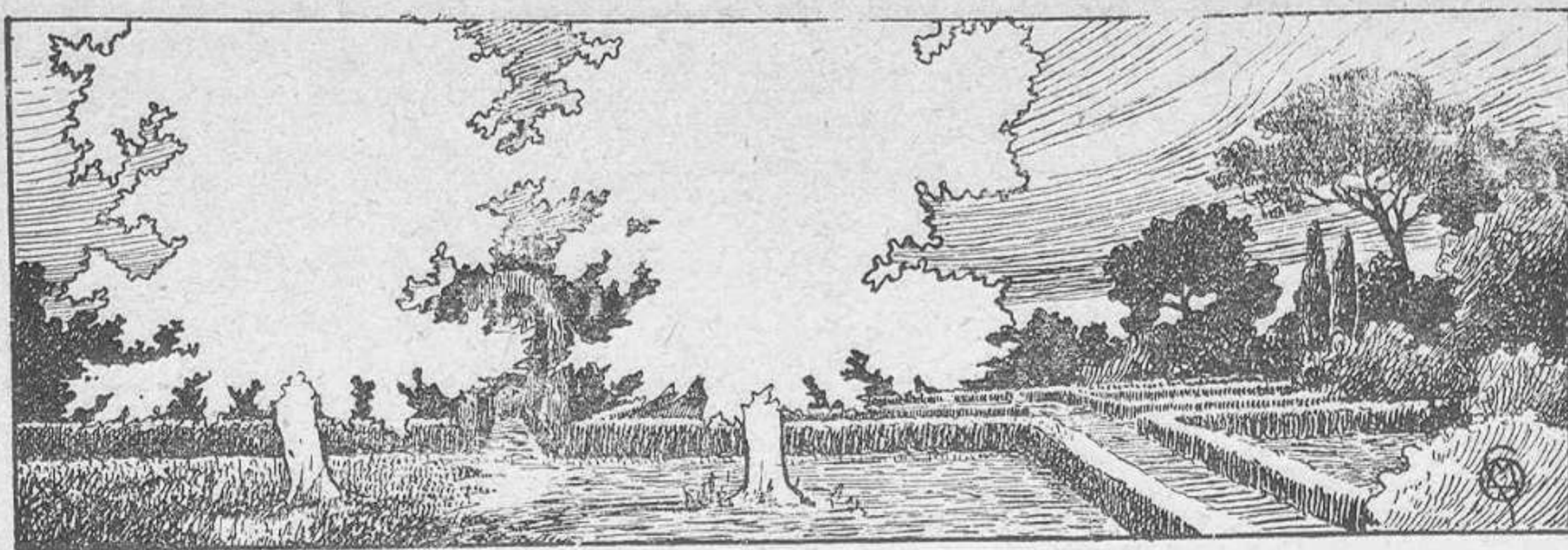
Estém segurs de que l'allocució a que'ns referím haurá trovat generós ressó en tots els cors veritablement catalans.

Y un día s'alsará triomfalment el temple de Sant Cugat del Vallés, renascut per sempre. Será una festa tota catalana; una festa qu'acoblará en el Monestir a innombrables germans; una festa que relligará ab els vincles mes poderosos els recorts ab las esperansas, els ideals ab las realisacions.

Els estandarts, els crits, els tremolors d'entussiasme, la bellugadissa de las unions, tot vessará alegría.

El cel amarará de llum espléndida els murs assegurats ab nova fortaleza, y al seu entorn bategará ab panteig de joya la feconda terra mare, la terra catalana, sempre amorosa y sempre estimada.

G. M.

Bal-lada

De Paul Verlaine

(A propòsit de dos olms que tenia)

A León Vanler

*Mon jardí fou xamós i ufà
mentres va ser ma humil riquesa:
meitat hort, meitat fruiterà,
am bel-les flors de fulla encesa
color d'amor i juvenesa,
i per les rames gais aucells,
i a terra herbam per' la peresa.
Però re com els meus olmells.*

*Del menjador, tranquil i clà,
on va fê l vi alguna proesa,
sentia am gust remorejâ
mos olms besant-se am gran tendresa
del ventijol a l'escomesa,
enjogaçat passant entre ells.
El clos vessava ubriaquesa.
Però re com els meus olmells.*

*Ai! quan de cel vaig cambiâ,
deixant-me l'ànima allí presa,
llavors l'hort i el fruiterâ
prengueren part en ma tristesa,*

*i ma amargura fou compresa
per l'herba, abrïc dels meus flagells,
i l'aucell i la flor corpresa.
Però re com els meus olmells.*

Endreça

*Príncep: sé l que és la senzillesa
dels poblets vostres, vers joiells
de vida, goig i gentilesa.
Però re com els meus olmells.*

E. GUANYABÉNS, TRAD.

Il·lustració de R. Masó.

Música

Plétora de concerts.—Una Societat de concerts a Barcelona?—El pianista Vidiella

v 'l mestre Ribera.—Concerts Séchiari-Casella.—Esperant la "Schola Cantorum".

Es cosa ben particular lo que passa cada any a Barcelona al comensament de la primavera. Els empresaris de música y'ls concertistas que de tant en tant s'eczibexen devant de nostre públich ens dexarán set o vuyt mesos tal volta sense que nostre esperit pugua fruhir alguna emoció pura d'Art musical, llevat de les ordinaries y ben escasses y ben poch valioses ocasions que tením els barceloníns de sentir música més ó menys passadora. Mes arriba el Mars y com si allavors hagués arriuat a punt de carmetl-lo la preparació y estudis efectuat en les tristes soletats del hivern, comensan a donar fe de vida la majoría de nostres corporacions musicals fins allavors bastant ensopides, s'afanyan pera lluhir sos mérits respectíus els concertistas de casa nostra, y pera que tot arriui ab un plegat si algùn empresari més o menys generós ens te en preparació la vinguda d'alguna cosa bona estrangera, te d'esperar aquexa época del any en que als *dilettanti* se'ns gira una feyna tan grossa si acás volém sentir tot lo que's posa a tret de les nostres orelles.

Talment sembla que'l revifament dels arbres, de les flors, dels aucells, ne porti aparellat un altre en la íntima naturalesa de tots els que professan la fe del Art.

En un mes se haurá dexat sentir a Barcelona, com a coses que valguin la pena, res menys que lo següent: el mestre Ribera, el pianista Vidiella, el pianista Casella, el violi-

nista Séchiari, el quartet txech, el pianista Risler, el pianista Granados, el violinista Crickboom, el director d'orquestra Idem., el tenor Raventós, la *Schola Cantorum*, sense comptar altres coses que potser ens dexám a la llista o que s'anunciarán més endavant, y tenint present que tot lo esmentat no'ns dona temps d'anar a presenciar la corrúa de gent que s'espera a la *taquilla* del Tívoli pera veure y sentir com el *musclayre* dona un *do* de pit, igual que ho faría pera veure com una *etoile* del *Moulin Rouge* dona un *re* de ventre.

* * *

Y are, puntualisant: Qué'n treu l'afició barcelonina d'aquest enfarfech de música? Ben poch profit moltes vegades.

Mentres no hi hagi a Barcelona una societat de concerts que funcioni ab la independència de son personal ab que funcionan moltes del estranger, y baix la direcció d'un mestre verdaderament intel·ligent y aymant del Art y la cultura, la majoria de nostres festes musicals no dexarán en nostre públich altra impressió que la que dexa un cinematograf que's va a veure a condició de passatemp. Com en aquest últim espectacle, les audicions musicals sols constituirán visions fragmentaries que si proporcionan un goig momentani al esperit no tenen el pes sufficient pera dexar algún rastre en la cultura del individu ni de la societat de que aquest es part integrant.

Es que la visita que ab tanta satisfacció recordám encare de la «Filarmónica» de Berlín y de la «Orquesta Lamoureux» y la que'ns farà d'aquí a pochos días la *Schola Cantorum*, no han de dexar en nosaltres res més que'l recort d'algunes hores deliciosament passades en brassos del piadós Orfeu? Es que no'ns han d'estimular a fer alguna cosa en serio en aquest rengló del Art en que tantes se'n fan, més que de broma, d'escarni?

Pera axó pera esvahir a cops de canó granífuch aquest ambient de mediocritat que'ns envolta y que sembla esser l'emblema de molts païssos meridionals, pera tirar a recó'l funest adagi d'aquesta terra que diu que «les coses quan están a punt de be's dexan», cal secundar les iniciatives de les inteligencies joves y fortes que plenes de coratge y de bon esperit cercan edificar quelcóm ahont tant se destruheix en nom de l'Art, de la Poèsia, de la Filosofia, de la Civilisació, del Bé.

Aquesta vegada es un jove e intel·ligent mestre catalá que segons sembla tracta de fundar una societat de concerts a Barcelona. Si are no's logra'l *desideratum* de tots els aymants de la bona música, no creurém en l'amor al bon Art dels barceloníns, per més que uns quants d'aquêts hajin realisat un cop el prodigi de durnos desde París una orquestra de cent músichs.

* * *

En Vidiella y en Ribera donaren un concert el día 1 d'aquest mes y en donan avuy un altre. Bona ocasió pels aficionats: la de sentir un cop més al pianista mimat del públich.

De pianistas grossos diuen què n'hi ha tres a Barcelona. Aquèts tres nosaltres els classificariám, dihéntloshi, el pianista clássich, el pianista romántich y el pianista..... a n'aquell cóm li dirém?..... diguémlí modernista. En relació a la música ab més caràcter per ells interpretada, dirém d'ells tres que el primer es el pianista de Bach y Beethoven, el segon el pianista de les seves obras y de Schumann a estones, y el tercer el pianista de Saint-Säens y de Paderewski.

En Vidiella es pera mí y pera molts el pianista clássich; fret, si's vol, mes correcte (entesa zquesta paraula en son verdader sentit), el cisellador de les obres que interpreta, mes el cisellador ab *modos*, et que no vol treure al sol més de lo que hi ha a l'ombra: l'artista de sentiment, desposehit de tot sentimentalisme; el més amich de les obres que's prestan a una clara esposició que d'aquelles quína *original* fantasía ofereix ample camp pera pasturar a plaher a uns dits ben ensenyats y a ma ben pesada.

Qué hem de dir d'en Vidiella que no resulti petit devant de la veneració en que té nostre públich a quí ha sigut mestre de tota una generació de pianistas? Girém full, que parlant d'en Vidiella ens faríam de rellotje de repetició y encare potser ens conquistariám les antipatíes de més d'un Rosenthal *barato*.

Y qué dirém d'en Ribera? Donchs que en el concert del día 1 va donarnos á conèxer el prólech sinfónich pera l'*Edip Rey* de Max Schilling, que a dir la veritat, prólech per prólech, més m'hauría agradat el que segons uns bromistas volía llegir en Pompeyus Gener en una representació del *Edip Rey* de Sófocles-Gual, vestit de grech, ab el cap coronat de pámpols. Diuhen que'ls amichs de'n Pompeyus li varen treure del cap aytal estravagancia, y jo crech per altra part que tampoch hi haguèrem perdut res en que'ls amichs d'en Max Schilling li haguessin donat entenent de no escriure aqueix prólech sinfónich; o que al menys haguessin fet lo mateix els d'en Ribera respecte a la eczecució donchs es lo cert que la obra al públich no li va agradar, y a mí tampoch.

Qué més va fer en Ribera? Va acompanyar molt be'l concert de Bach; va dirigir com ell sab ferho la gran escena del *Agape* del «Parsifal» y la overtura de «Tannhäuser», y's guanyá la ovació més grossa que li hagi endossat el públich. Que's podria trovar quelcóm respecte a la eczecució? com ens dirían els més intransigents. Sí, ja ho sabém: els defectes de sempre de nostres orquestes, y encare potser alguns menos. Que'l mestre's posá nirviós y no va fer gayre cas de la partitura a causa de son estat violent en la famosa overtura? Ens está be; lo fet es que hi vejerem la ma d'un mestre. Que l'himne a Venus podía durse més víu, y que fulano duya axís o axás tal o qual passatje? *Queda registrado*.

* * *

Heus aquí dues víctimes de la plètora musical d'aquest mes. Son dos joves concertistas, simpátichs, notabilíssims. En Pere Séchiari, el que nosaltres ja conèxiám com a primer violí de la orquesta Lammoureux, y en Alfred Casella, un primer premi del Conservatori de París. L'un ha delectat a nostre públich en el piano ab les serioses notes del gran Cèssar Frank y l'ha arruxat ab el sentiment d'aquells dos grans romántichs Chopín y Schumann; l'altre, temperament apassionat, meridional, l'ha arrebatat arrencant

de son instrument vigorosos y fermes els accents de dolor o de joia, o les senzilles modulacions d'un cant qualsevol, ab que Bach, Mozart y Beethoven han dexat a la contemplació dels homes un monument immortal.

Han passat els dos artistes per les taules de Novetats, aclamats xardorosament per un públich excessivament modest en quantitat. La impressió que se'n haurán endut de Barcelona será de que aquí están pera tot; pera fábriques, tenors, eleccions, etz., menys pera música; y tindrán rahó: els que están pera musiques som aquí ben poquets, y no som prou pera donar l'abast a tants espectacles musicals.

Que en Séchiari y en Casella'ns tornin á visitar quan estiguém més de calma.

* * *

La *Schola Cantorum* s'acosta. S'han publicat els programas de sos dos concerts y'ls bons *gourmets* s'han llepat els dits. Bach y Gluck ocupan el lloch d'honor d'aquells programas. La cosa no es pera menys que pera fer vessar aquell *barracón* de Novetats. Aquí ahont may hem sentit una *Cantata* de Bach, y ahont se rebé ab desdeny la *Ifigenia a Taurida* de Gluck! Are aquests dos grans genis de la música, dignament acompanyats per Victoria, Palestrina, Beethoven, Frank y Carissimi, serán escoltats ab religiositat y aplaudits ab entussiasme, donchs no es de creure que ho tiri a espatllar la ezcució, mentres la «Orquestal Catalana» complexi'l seu dever. Ab axó *¡ajo!* mestre Nicolau, si es vosté'l pare de la criatura.

R. SIMON Y BRUNET.

Teatre Intim

Edip Rey.—Un casament per forsa

Com hem degenerat de Sófocles ensál feya pena a Novetats veure aquellas pelleringas de brassets qu'eixían de las folgadas vestiduras. Y els brassets dels pseudo tebans foren per nosaltres un símbol revelador. També l'excelsa tragedia s'hagué de fer *ab els brassos més prims*; dividida en tres actes, podats els parlaments exhuberants, etz. Ab tot, *Edip Rey* s'ha fet a Barcelona; y aixó es un gran títol de gloria, potser el més gran títol de gloria del Teatre Intim.

La direcció intelligent, fina, incansable de l'Adriá Gual se mostrá una vegada més, y d'una manera ben espléndida en l'indumentaria, en els jochs de llum, en els baix-relleus que s'anavan succehint en l'escena (particularment en el comens y en el brillantíssim final de l'obra) y en la presentació d'aquell Edip de testa superba qu'una vegada més demostrá esser de la fusta deis actors.

Sortí *perfecte l'Edip*? No es aixó precisament; però la representació donada pel Teatre Intim ha sigut un cas artístich y aixó qu'aquí els cassos artístichs son fenómens extraordinaris é inverossímils. Hi hagué la excelsa esgarrifansa de la emoció estética, y sobre tot el tercer acte, que fou el que sortí més arrodonit de tots, resultá un espay de suprema bellesa dintre las monótonas banalitats de nostre ambient. Oh Hélada!

Qué se m'en donava que l'apuntador cridés massa? Qué se m'en donava algun personatge que resultá de *Centro Recrea-*

tivo? Qué se m'en donava aquella excellent senyoreta qu'al exir las fillas d'Edip va dir:—Ay, ay, ¿qui son aquestas nenas?— Tot aixó no era rés. Oh Hélada, Hélada, Hélada! Llum serena, murtras, baladres, onadas claras!

Desgraciadament, y per culpa del Registre Civil, may ningú podrá tornar a escriure una tragedia com l'*Edip*.

* * *

El *Mariage forcé* de Molière, deliciosa farsa, se presentá ab decoració é indumentaria verdaderament notables. La gent rigué, però l'obra deixá certa fredor en el públich perquè... perquè hi havia alguns actors que no savían prou el paper, perquè las gitanas no cantavan y dansavan, perquè Dorimena no duya patje, y potser perquè l'obra no acabá ab el ballet.

Si, com he sentit dir, se repeteix la sessió al Teatre Principal, no dupto que'l *Mariage forcé* adquirirá molt més relleu, y será molt més aplaudit. El pobre Molière s'ho mereix.

* * *

A l'Adriá Gual se li feu una justa ovació al final d'*Edip Rey*. Un home com en Gual es d'utilitat pública, més important que un Ministre d'Agricultura o de Gracia y Justicia. En Gual se mereix que quan se mori *no* li fassin monument.—C.

ACTUALITATS

ROMEA Á MADRID.—Hem rigut molt ab una gazetilla.—Diu la gazetilla que'l senyor Borrás anirà a Madrid ab una companyia catalana constituïda per *elements d'altura*.—Ja feya be la vella.—Elements d'altura!—No havíam quedat en que no teníam cap barba, ni cap ingénua, ni cap galán jove, ni cap primera dama, ni cap primer actor, ni cap comparsa, ni cap apuntador?—Afortunadament aqueixos ignots *elements d'altura* estavan amagats en l'ombra, arraulits els uns contra els altres, esperant l'hora de la llum. Y l'hora de la llum ha vingut.—Els *elements d'altura* farán *Ferrer de Tall*, etc. Será una temporada tota de *Sociedad Latorre*. Y quín tip de plorar se farà tota aquella bona gent de Madrid; dispeseras, cessants, meritoris!

DESPRÉS DE LA DERROTA.—No hi ha res qu'induexi tant a filosofar com una derrota. Després del triomf la sanch xar-dorosa y els nirvis vibrants predisposan a l'orgull, a la ceguera, al endeuament. En cambi després de la derrota se veuen clarament la vanitat y la miseria dels homes y las cosas. Podriam dir donchs que la derrota es útil y desitjable, ja que ens conduex a la veritat, al asserenament y al repós. Aqueixas consideracions poden consolar un xich, y es induptable que'l vensut també pot resultar héroe y que la plantofada es un element purificador. Fins baix el punt de vista estétich val més la derrota que'l triomf. El triomf se celebra ab copetas de ví y puros; las caras son vermellas, y fan riallas ordinarias de tan espléndidas. Els derrotats avensan serios, graves, silencio-

sos. El Dolor ha passat sobre d'ells. Duhén com unas aureolas. Y. per aquell vespre, volan sobre las baixesas de la materia.—Com que no tenen gana s'en van al llit sense sopar.

NOTARIS EN ALGARADA.—Es inverosímil, però el cas es qu'a conseqüència del decret d'en Dato, la classe ultra pacífica se sent indignada y s' disposa a moure escándol. Veure un centenar de notaris en algarada sería un espectacle delliciós; un exercit ab casquet, ulleras y sabatillas, disparant protocols y entregantse a crueltats plenas de bonhomía. Oh ánima de Tirteu! Un poeta s'hauría de posar al devant de la host; en Tell per exemple.

REPUBLICANS A LA DIPUTACIÓ.—*Salve dimora casta e pura!* Deu meu! Una casa tan tranquila, tan apacible! Tot hi dormía; els porters, els gats, el diputats. Ja n'hi havia algun de republicá, però fins el republicá acabava per ensonyarse.—Are no será aixís, n'hi entra tota una onada de republicans, y aquells pobres senyors se despertarán esverats devant de la gran irrupció de democracia—o sia, en la vida práctica, halenadas d'all, pudor de peus, mans suhadas, camisas tacadas de ví.—Aquells senyors qu'anavan tan nets! que tenían unas diligentas senyoras que cuydavan de la muda dels mitjons, calsetets, etzetra! que duyan el *chaquet* tan ben respallat! ni una bolva!—Oh decadencia, miseria y perdició de las cosas humanas!

BROTADA.—Barcelonins impenitents que som! Hem vist ab joya la brotada

d'álams y acacias—com l'esplendor de violetas en las taulas de la Rambla—Es el somriure del bon Sant Joseph que s'acosta. Mentrestant els estudiants s'amohinan perque el temps fatal s'acaba, y las modistas s'alegran perque els nuviatjes de Pasqua s'acostan.—Oh Primavera, joventut del any! (El Dant ja ho deya). Els punts verds de la brotada donan un tó *chic* a las brancas; las violetas son elegantísimas en el pit y en la má de las donas, en els discrets *boudoirs*.—Y Primavera santa avensa entre els amohinos dels estudiants y els somriures de las modistas—amiga d'aqueixas diversitats d'esperit que produhexen pintorescas bellugadissas morals, com las bellugadissas materials que causa el dols zefír a las bolvas imperceptibles y a las tijas menors d'edat.

UN ORADOR Y UN PÚBLICH.—Els organitzadors de las conferencias dedicadas a Zola, se proponen aixecar el nivell intelectual del Atheneu, deslliurantlo del entorpiement en qu'els catalanistas l'havían enfonsat: ells venían a redimirlo ensenyantli tots els progressos de la ciencia moderna, (que n'ha fet una pila) trencant al mateix temps las cadenas de la tradi-

PREMPSA

CAMP DE TARRAGONA.—A propòsit d'un article publicat en dit periòdich, don Joseph Pin y Soler ha enviat al director del *Camp* la carta que reproduhim a continuació:

Sr. Director de

Lo Camp de Tarragona.

Estimat compatrici: Acabo de llegir en lo darrer número de *Lo Camp* un ar-

ció. Hem de confessar que ho han lograt. En efecte, el divendres passat, l'espectacle que es desplegó devant nostre era *ébloiusant*: un orador, el senyor Hurtado, dret dalt de la tribuna, plé de galdas, bigoti castelari, d'aquells que fá 20 anys en portavan tots els mossos de café admiradors de l'oratoria castellana, geste imponent, ab lo bras completament estirat y moventlo horizontalment en semicírcols, accent castellá d'aquell que s'usa a Barcelona obrint las vocals y marcant cada sílaba, accent que fá las delicias del nostre poble qu'el pren per modelo de pronunciació declarant en son entussiasme la superioritat indiscutible del castellá sobre totas las demás llenguas del mon. Aixó en quan a la forma; las ideas de las quals la forma era expressió, estaban prenyadas de la més pregona filosofia que l'geni de totas las etats ha creat. Estávam materialment axafats pel pés de tanta ciencia; la propietat es un robo, la dona té iguals drets que l'home; el clero es un dallonsas y un daixonsas.—Y aquell bigoti, Deu meu! aquell bigoti era una onada, un estandart, un llensol, una cosa flotanta, solemne, augusta!

ticulet que revela molt bonas intencions respecte a la prosperitat de Tarragona, però qual criteri m'ha causat gran pena.

Diu l'articulista que per la prosperitat de Tarragona caldría aixecar fábricas arreu, que per tot se vegessin fumejar xemeneyes. D'aquí la meva contrarietat, de veure que per un mal entés amor local se contorbi'l criteri de las personas indoc-

tas, que per lley de Natura, son per tot las més nombrosas.

D'hont ha tret l'articulista que una ciutat sia més ditxosa quantas més fàbricas tingui? qui li ha dit, per exemple, que la gent de Manchester hont hi ha tantas xemeneyas siga més ditxosa que la gent de Pisa hont no n'hi ha cap?

Vosté y'ls companys que dirigeixen *Lo Camp* haurían de tenir compte de que no surés la falsa idea de que la felicitat surt per las xemeneyas de las fàbricas, de que la prosperitat s'escampa com la polsina del carbó, assegurant, y estarían en lo just, que de las xemeneyas de las fàbricas no més ne surten escorias, fum, bruticia.

Per altra part, las entitats, la gent y'ls pobles són com són.

Volguer que Tarragona, plantada damunt d'un aixut turó, siga una ciutat de xemeneyas es volguer lo impossible, es desconèixer d'una manera absoluta quins son los factors que concorren a fer viable lo que se'n diu *potencia fabril* d'una vila, d'una comarca.

De qué las vol las fàbricas l'articulista? de metalls? de productes químichs? Qué desitja? alts forns? fundicions?... fàbricas de filats y teixits, vull suposar, que deuen ésser las qu'ell déu haver vist de part de fora... Fossin de lo que's volgués, de hont treuria la forsa motriu? de la font del Llorito?

Moltas fàbricas treballan sense motor hidràulich, podrá respondre, es veritat; però a *cá nostra* ni per fer marxar indústrias mogudas per motors de foch hi hauría'ls elements necessaris. Potser se pensa l'articulista que pera produir qualsevol mena *d'article*, en condicions de poder lluitar ab los produïts en condicions més ventajosas basta la voluntat, bastan las xemeneyas.

Y fins concedint que fós possible produir alguns artefactes ab seguretat d'éxit mercantil, qui li assegura que la gent, que la ciutat fora més ditxosa? Tot lo més sería ditxós, si l'ésser ditxós consisteix en guanyar moneda, l'amo de la fàbrica; los qui la servissen, los qui hi treballassin manualment, serían lo que son per tot arreu, carn de canó... y m'aturo perquè son tant evidents las veritats, que deixo no més que apuntadas, que l'insistir podría semblar pedanteria.

Aixó no vol dir que Tarragona estigui be económicament parlant y que no s'hagi de procurar ab gran energia que sas condicions de vida sigan més fàcils; però la mellora del *que viurer* no s'ha de basar en las feinas mecánico-indústrials, difícils d'implantar baix lo punt de vista técnich, perillosas baix lo punt de vista del benestar general.

Procurin tots en lloch de portar la corrent d'opinió vers las xemeneyas, orientarla vers altres horitzons, vers la cultura individual en primer lloch, origen segur de la cultura colectiva, que faría simpática y ben vista l'implantació d'una indústria que dona grans ganancias materials y cap pérdua moral; l'*industria* de l'Ensenyansa.

No valdría més que en lloch del fum de las xemeneyas y las campanadas que cridarían a la pobrissalla a las feinas de fàbrica, y de las aglomeracions de proletaris que son conseqüencia forrosa dels treballs fabrils, no valdría més que la nostra ciutat s'anés fent poch a poch centre de cultura general?

No faría més goig baix lo punt de vista estétich y no sería més profitós baix lo punt de vista pecuniari, que Tarragona, profitant las condicions que li son pro-

pias, son ambient, sa tradició, son senyorio, fomentés l'establiment de casas de Ciencia?

Perqué no fundar en compte d'una fàbrica de filats o de teixits una escola d'Arquitectura? perqué en lloch d'uns *altos hornos* (que no sé ahont los posaríam) no crear una *Universitat* a la moderna, ahont fossin ensenyadas llengüas antigüas y modernas, comers, arts, ciencias d'aplicació?... cosa impossible avuy a Catalunya per mor de qué, *com de primer cal viurer*, totas las energías catalanas s'han empleat fins ara en l'afany del lucre immediat, haventnos de contentar de la ciencia que l'Estat recepta y que n'es ciencia de curanderos.

Y eixas institucions científicas y artístico-científicas, que avuy per vuy fan més falta que una o que deu fàbricas, *s'han de crear*, essent ja tema de discussió amistosa entre'ls pensadors catalans lo de si convindría més instalharlas en una ciutat populosa o en una vila de poch vehinat, en un edifici antich o en edificis aixecats, *ad hoc*, a Barcelona o a Cervera, a Santas Creus o a Vich; eixas institucions en lloch estarían tant bé com a Tarragona, monumental, higiénica y port de mar!

Prenéu l'iniciativa, orientéu las vostras aspiracions vers eixos ideals, no creguéu que la cosa per lo gran que pot ésser resulti superior a las forsas dels qui ho desitjin.

Si tots ho volém, tot se farà.

Res de xemeneyas ni de cosas brutas; convertíu la nostra *Magna Tarraco* en un altre Oxford, en un Liege, un Salamanca dels temps moderns, y allavors veuréu per nostres carrers y plassas grupos de gent jove, alegre y ben educada que escamparán arreu bonas maneras, civilisació, progrés, en lloch de lo que

poguessin escamparhi las pobrissonas, anemiadas y mal parladas xinxas de fàbrica.»

DIARIO DE BARCELONA.—Publica un notable trevall d'en Joan Maragall que dú per títol «Artículo sentimental» y está inspirat en aqueix hermós text:

«Els sentiments naturals son la delicia de la vida humana. No es l'home una pura inteligencia; no es l'home tant sols un tros de carn; y els sentiments son una forsa mixta de la doble naturalesa humana, espiritual y material; son la manifestació mes típica, mes propia, del ser compost d'ànima y cos, la mes complerta; y per axó, porque cada ser troba'l goig mes adequat á la seva naturalesa, per axó las grans delicias humanas provenen del sentiment.»

(*Torras y Bages*.—Pastoral «De la nostra filiació».—Cuaresma de 1903).

L'article diu axís:

«Ese texto del sabio Prelado de Vich ha inundado de luz un enjambre de ideas que volaban zumbando en nuestra mente. A esta luz nueva ha brillado el oro sin igual de sus alas maravillosas, y su hermandad nos ha sido revelada; y hemos sospechado también la maravilla de la flor que las atraía en torno como abejas en zumbido armonioso.

La esencia sentimental del hombre nos ha aparecido como clave explicativa de muchas cosas misteriosas; y muchos enigmas escondidos y contradicciones aparentes hemos previsto resueltos en paz ante la consideración de aquella esencia.

El amor ¿no es el sentimiento tipo? Sí; todos los demás son hijos suyos; y él contiene cuanto en el hombre hay de ángel y cuanto hay de bestia. Contemplad

todos los matices del amor desde las bestialidades de la carne hasta las sublimes delicadezas espirituales. Mirad al hombre de más elevado espíritu, de grande inteligencia, de fuerte voluntad, de maravillosa intuición: parece más que humano, parece un semidios, todos le veneran: de pronto su naturaleza le hace traición: está bestialmente enamorado: vedle decaído, aullando tembloroso como un perro bajo los latigazos de la carne. Mirad ahora estotro, sensual, abyecto, soez.—Es un bruto—decís—y vais á arrojarle del trato humano por indigno. Pero alza los ojos, ve una doncella pálida, cuasi inmaterial: se arrodilla ante ella, no osa tocarla ni hablar siquiera; su frente se ilumina, todo su ser se ennoblece, y, á una simple mirada de la virgen intacta, corre al martirio, sobrenaturalizado como un ángel.

Ved ahora por un lado la casta fidelidad de los esposos, las sublimidades de las madres, la ardiente caridad del misionero, la abnegación del patriota; y por otro los celos, la venganza, la ira, y el odio mismo; y decidme ¿no es todo amor? Y todo lo fundamentalmente humano ¿no es sentimiento?

Todo lo hondamente humano es, en efecto, sentimental: y aunque el hombre gusta á veces de figurarse á sí mismo como una pura inteligencia ó como una voluntad que domina todo lo que no es ella misma, el intento resulta vano, porque el sello de humanidad de una cosa es su sentimentalidad.

¡Cuántas teorías filosóficas bajo su aparato ideal no son sino simples construcciones del sentimiento!; ¡cuántas discusiones con pretexto científico revelan el fermento sentimental que las anima y acalora!; y aun en la historia y en aquellos hechos más conocidos é indudables

de ella ¡qué hermoso cambiar de color y forma según se miran al través del sentimiento de cada uno de sus historiadores! Catilina es un héroe ó un perdido ó un ambicioso vulgar; Cromwell, un hipócrita ó un santo; los hombres de la Convención francesa, grandes figuras de ciudadanos ideales ó simples criminales de baja estofa! Y lo más hermosamente humano es que la vida sea tan compleja y difícil de juzgar.

¿Y en la política? ¿hay cosa dónde se pretenda más tratar de ideas y dónde el sentimiento domine más omnímodamente? Muchos políticos están de mala fe... sin saberlo. Solo son bien sinceros los que dicen:—Soy monárquico porque amo el nombre de Rey y su aureola.—Soy demagogo porque toda superioridad me rebela.—Soy conservador porque detesto la inquietud y el ruido.

Pero los que así hablan son muy pocos: los demás, no solo no lo dicen, sino que no lo creen ni siquiera lo sospechan el móvil sentimental de su acción política. Jurarían que se baten por la Constitución ó por el absolutismo, y por quien se baten es por el misterioso prestigio de un nombre, ó por el brillante color de una bandera, ó simplemente por amor á batirse por aquello; porque sí!

Y esto es lo más natural al hombre y es lo fuerte y eficaz en él. No se crea que una cosa sea bien humana ni posea acción humana hasta que ha llegado á estado de sentimiento; no se crea tampoco que conserve toda su esencia ni eficacia alguna después que ha pasado de él.

Entre el anodino enciclopedismo de los cortesanos de Luis XV y Luis XVI y el huracán de los «Derechos del hombre» no hay diferencia: el contenido ideal es el mismo; pero el entretenimiento erudito

de aquellos señores se había hecho sentimiento popular; y ardió Troya.

Decid á los franceses de hoy que solo vagamente recuerden ó por referencia sepan de la guerra de 1870, que Alsacia-Lorena debe resignarse á su germanización: os lo discutirán con algun calor; sus padres os hubieran abofeteado; sus nietos tal vez os den la razon. Y, sin embargo, esta razon siempre ha sido la misma. Lo que le da ó quita fuerza es el variar del sentimiento.

Mostrad lógicamente á un pueblo sus deberes abstractos, sus derechos históricos, su conveniencia actual; y, mientras no lleguéis á interesar su sentimiento, asentirá tal vez á vuestras razones y hasta se dará por convencido de ellas; sin embargo, permanecerá inactivo: toda la fuerza de vuestra lógica no habrá logrado moverle ni un ápice de su asiento.

Pero, herid sus fibras sentimentales: que cuatro poetas—cuatro locos—ó cuatro oradores—cuatro irreflexivos—lleguen al vivo inconsciente de sus entrañas con unas cuantas canciones de su pasado y unas cuantas paradojas de su porvenir. Vosotros los cuerdos, los lógicos, los prácticos, habéis sonreído desdeñosamente á las canciones y á las paradojas: y he aquí que en un momento esto se vuelve más fuerte que aquello: he aquí que el pueblo se alza clamoroso y se lanza irresistible á una acción desordenada.

Si tenéis altos ideales que defender ó hacer triunfar, orientadlos en esa corriente sentimental para que los vivifique. Si tenéis grandes intereses á salvar, incorporadlos también á ella para que los lleve á flote. Si contáis con alguna fuerza viva, hacedla eficaz contribuyendo con ella á la fuerza y dirección de la corriente. Si nada de esto tenéis ó no os im-

porta, haceos á un lado, dejadla pasar.

No le opongáis vuestro orden mecánico, no le opongáis vuestra cordura que no palpita, no le opongáis vuestra razon que no arde; porque razon y cordura y orden y vosotros mismos seréis arrollados por la corriente impetuosa. La locura sentimental sabe más, que vuestra sabiduría; la justicia sentimental se ríe de vuestra justicia; la fuerza sentimental desprecia vuestras más sólidas construcciones.

Una cosa fuerte hay en el mundo de los hombres: el sentimiento. No os riais, pues, de los poetas y los soñadores: ellos son, al fin, los reyes del mundo, porque el sentimiento es su reino, y los hombres son esencialmente sentimentales.

No desprecieis las paradojas por incoherentes que os parezcan, ni los cantos por extraños que suenen en vuestros oídos, porque el mundo puede tal vez ser educado por principios, pero solo es movido por sueños y canciones.»

JOVENTUT.—*Núm. 160.*—Els redactors d'aqueix setmanari, *al fi* han conegut al senyor Vallés y Ribot:

«Aquell home que dos anys enrera, el día 5 de maig de 1901, en plena festa de nostres Jochs Florals recabá'ls aplausos dels bons fills d'aquesta terra llegint el discurs del gran catalá Francisco Pí y Margall; aquell autonomista qu'en la nit del mateix día, entre grans efectes oratoris y sense que ningú li demanés declaracions en determinat sentit, se calificá a n'ell mateix y als seus dihent «*nosaltres els catalanistas*»; aquell escriptor qu'en las columnas de *El Federalista* encarregava als federals catalans que sols fessin coalició ab els elements polítichs qu'acceptessin com a bandera comú de combat la de

*guerra al unitarisme y al caciquisme, y publicava articles com el titulat Per mal camí xurriaquejant el fals liberalisme dels republicans unitaris; aquell orador que feu discursos com el d'agost de 1901 a Tarrassa, y aquell polítich que, també en agost de 1901, firmá manifestos rebutjant tota mena d'unió ab aquells elements y partits polítichs que no volguessin ab tota sa integritat l'autonomía de Catalunya; en Vallés y Ribot, en fi, que posteriorment refredá sos entusiasmes fent representar als federals catalans en l'Assamblea de Madrid un paper humiliant, ha acabat ara sa obra firmant un nou manifest en que declara que, si bé s'unirá ab catalanistas y republicans unitaris en lo qu'estimi convenient, se troba tan distanciat dels republicans unitaris com dels *verdaders catalanistas*.*

Com que'l senyor Vallés y Ribot ha adulat tantas voltas al Catalanisme, donant ocasió a que alabessim sas radicalíssimas ideas autonomistas, per'xó'ns ocupém d'aquest manifest, que no compreném, com no compreném las diverses elucubracions de qu'está plagat y ab las que'l senyor Vallés y Ribot tergiversa la interpretació per ell mateix donada en aquests darrers anys a las doctrinas d'en Pí y Margall.

Caldría que'l senyor Vallés y Ribot ens expliqués qué entén per *catalanistas verdaders*. Y qui com ell digué en memorable nit *nosaltres els catalanistas*, hauría estat mellor si hagués completat la frase afeginthi la paraula *falsos*.

Per lo demés, el senyor Vallés y Ribot es ben lliure de distanciar-se tant com vulgui de nosaltres, que res té d'extrany que's distancihí de tothóm qui no está may segur enloch. Però al dir aixó no ha dit res de nou, perque naturalment que

ni ab els catalanistas verdaders ni ab els federals pot anar de companyía qui ab els falsos tan bé's troba.

Ab aquests, si li plau, y ajudat pels inconscients, podrá'l senyor Vallés y Ribot acabar de desacreditarse. A nosaltres no'ns produheix el senyor Vallés y Ribot mal efecte com a catalanista d'ocasió. Com a senzill catalá, malgrat son talent, es com ens fa més pena.»

RENAIXENSA.—Un eminent jurisconsult catalá que firma no mes en la inicial (P.) diu en uns articles sobre'l notariat:

«Es la carrera del Notariat una de las arts lliberals quinas funciones son de naturalesa tan delicada y de tanta trascendencia que en tots los temps ha tingut especial preferenciá y atencions per part del poder públich, considerant que las personas que la exercían devían mereixer indiscutiblemente lo respecte y estimació del públich ja que de son saber, de sa honradesa, de sa discreció, de sa prudencia y de son tacte depenen sempre'l bienestar del individuo, de la familia y de la societat. Lo Notari es qui, de conformetat ab las lleys, estatuheix la voluntat del individuo, los llassos interns de familia y las relaciones que uneixen individuos ab individuos y familias ab familias, es a dir, las relaciones sociales. Es llógich, donchs que la persona ab suficiencia y integritat provadas, que compta ab la confiança del públich en tan íntima y importantíssima materia, ha de tenir també la autoritat necessaria pera que la seva intervenció sia indiscutida, y ha de tenir la ciencia y moralitat necessarias pera que'l públich se pugui entregar a las sevas mans, descansat y tranquil, segur de que'ls negocis y assumptos que li confhi tindrán justa

y encertada solució y realisació. Si'l Notari no's concebeix aixís, y si'l poble no ha de mirarsel ab una especial dignificació, nosaltres hem de confesar que no'l compreném al Notari. Lo poble quan diu *anem a ca'l Notari*, ha de sentir y pensar en certa manera casi ab lo mateix respecte y elevació de pensament que quan diu *diu anem al Temple*. Y aixís ho pensa, y aquest pensament l'exteriorisa de gráfica manera al dir cada día dirigintse al Notari: *jo li he d'explicar tot a V., fins lo més secret, porque V. es com un confessor que ho ha de saber tot*. Aquest es lo concepte que'l poble y la societat té del Notari. Y'ls oficis del Notari serán profitosos, sans y estables mentres y tant que aquest concepte permaneixi y no s'esborri. Lo día que aquesta aureola haja desaparegut, també desapareixerá'l Notari ab tota la importancia y trascendencia que la seva intervenció té y ha de tenir en los actes humans de que deu coneixer y en los quins la seva mediació es necessaria. Quan aixó arribi, que desgraciadament sembla que no trigará, quan en lloch del Notari s'hi vegi l'empleat, quan lo signe y firma notariales no impresionin ja als otorgants per lo seu simbolisme y forsa d'autenticitat, quan ab pocas trontolladas com la actual sigui'l Notari un *funcionario del Estado*, com ab error incalificable, inexplicable y imperdonable diu l'actual ministre de Gracia y Justicia, llavors lo respecte, la deferencia, 'ls miraments, la consideració y fins veneració ab qu'el poble's presenta devant del Notari, 's canviarán per la por y esferehiment ab que compareix avuy devant del empleat ab qui ni's poden entendre ni compenetrar, porque l'empleat mira'l públich com client forsós y gratuí y'l públich mira al empleat com enemich natural seu. A n'aixó

anem y a n'aixó arribarém en lo Notariat. Aixís com á la gorreta del marino hi ha l'áncora, y á la del artiller la bomba, y á la del telegrafista un manadet de llamps, a la que farán portar al notari hi haurá l'áliga imperial y tot haurá acabat. Lo notari al cap del mes firmará la nómina, y lo públich ja está al corrent de lo que vol dir y significa tractar ab los qui firman aquesta mena de document. . . .

«Tal com quedá organísada la institució Notarial per la lley de 28 de Maig de 1862, si be's posan algunas limitacions y trabas al exercici de la fe extrajudicial o sia a las funcions notariales, ditas limitacions foren encertadas, racionals y científicas, quedant concretadas a la jurisdicció, podríam dirne, que cada notari tenia pera poguer donar fe dels actes y contractes; mes com per virtut de la demarcació aprobada las notarías eran en número suficient, al públich aquesta limitació no l'afectava pera res y casi podríam assegurar que la inmensa majoría de las personas que als notaris han degut dirgirse pera assumptos y negocis propis d'aquells, jamay han hagut esment de la limitació a qu'ens referím porque era limitació d'ordre orgánich y purament interna. La limitació de funcions notariales determinada per lo parentiu del notari ab los otorgants, es de necessitat tan evident que no cal fer mérit d'ella, puig per ser de sentit comú tothom sab que un notari no pot intervenir en actes y contractes que otorguin los seus parents pròxims.

Fora d'aquestas limitacions, lo públich ha tingut sempre la més absoluta llibertat de dirgirse al Notari que millor li ha semblat sense que cap autoritat d'ordre superior ni inferior fiscalísés los seus actes ni posés limitacions a sa llibertat que ha d'esser omnimoda en aquesta materia.

Donchs avuy per virtud de las reformas decretadas, aquesta facultat queda en gran manera mutilada y ja'l públich en determinats assumptos y negocis no podrà triar lo notari, sino que li vindrá imposat pel sorteig a que han de subgectarse gran número d'actes y contractes que especifica'l decret de 26 de Febrer. Resultats d'aixó pel interés general: Primer. Trepitjada la llibertat individual de confiar-se al notari del seu agrado. Segon. Poca rapidés en los assumptos, puig per part del notari faltarà en absolut l'element més necessari després de la ciencia y honradés, que es l'estimul d'acontentar al públich pera adquirir clientela y enrobustir lo seu despatx. Al client forsós, al client obligat, que no pot anar a altre notari, probablement que sense faltarli a la consideració general que exigeix lo tracte social, no se li tindrán las especials atencions que al client que es lliure de portar lo negoci a qualsevol altre notari. En las escripturas subgectas a repart lo notari será mirat pel públich ja desde ara com un empleat ab qui no l'uneix ni'l lliga cap més vincle ni relació que la disposició de la lley, eliminat com queda'l de la confiansa privada, amistat y fondo coneixement de las circunstancias personals. Lo notari que tindrà en son despatx assumptos que li poden encara confiar voluntaria y lliurement sos clients y assumptos que per lo repart han de venirli per forsa, es evident, que sense faltar a sos devers professionals y morals dongui preferencia als primers y per lo tant quedin quelcom atrassats los segons. La promptitut, donchs, en despatxar los negocis no será igual en tots ells. Tercer. Los gastos serán majors y aixó queda demostrat ab lo següent exemple, entre altres cassos que poden sobrevenir. A Bar-

celona s'otorgan en número molt considerable redencions y transmissions de censos que fa l'Estat a favor de las personas que ho sollicitan, contractes que ara per virtud de la reforma introduhida s'haurán de subgectar a repart.

Es de notar que en la classe d'escripturas a que'ns referim, moltas vegadas, un sol interessat adquireix deu, vint, trenta o més censos, y fins ara la adquisició's feya ab una sola escriptura autorisada per un sol notari, y, per lo tant un sol que deven-gava honoraris, y paper sellat d'un sol document públich: ara será altra cosa, donchs per cada cens s'haurá d'anar á notari diferent y ocasionará cada un una escriptura, de manera que l'adquisidor d'un partit de censos en número de deu, per exemple, si avans los drets de Notari li costavan deu duros, ara n'hi costarán cent. Creyém que ab aquest exemple, que es d'un cas práctic y de frecuencia casi diaria, no cal fer més comentaris sobre'l benefici o perjudici que'l públich trobará en las reformas decretadas. Quart. Perill de conflicte públich y seguretat de graves perjudicis. Nos referím als protestos de lletres de cambi, pagarés y demás documents de crédito....»

—Del article, «Lo que vindrá» firmat per Cassimir Brugués:

«Fa alguns anys los vells ceps de las vinyas catalanas encara brotavan y'ls cups s'omplían de most y'ls cellers de vi; mes, a l'altra banda dels Pirineus la plaga filoxérica esgroguehía els pámpols, y a la curta o a la llarga matava'ls ceps. Aquellas montanyas gegantinas, que separan a dos Estats sense descompartir a un mateix poble, no podían aturar la marxa invasora del microscópic insecte. ¡La antiga vinya catalana era condempnada a mort!

He recordar aquest fet pera provar que devegadas es possible en la historia dels pobles fer pronóstichs que s'han de realisar ab exactitut matemática, a no ser que vingan fets nous que destorbin la marxa llògica de las cosas.

Cada poble te la seva historia, lo seu modo de fer, lo seus procediments y las sevas armas en la lluyta per la vida. Los homes qu'el dirigeixen neixen y moren, pasan los anys y'ls sigles l'un darrera l'altre, y l'esperit del poble es lo mateix! Lo catalá neix, viu y mort treballant, ab lo trevall vol guanyarse la vida, la consideració dels demés y una llibertat digna. ¡Lo treball qu'el manté es la seva arma d'atach y de defensa!

La historia'ns ensenya que no tots los pobles son aixís. Hi ha hagut y encara hi ha pobles, originaris de terras xorcas, que no poden viure sense imposar la seva voluntat als altres y sense aprofitarse del seu treball. Lo tipo del *Raubritter*, del cavaller lladre de la etat mittjana, es la encurnació dels pobles de que parlo. La seva arma es la espasa, son carácter l'orgull, son menjar lo pa del poble.

La llògica terrible dels fets ha anat esmicolant aquella Espanya ahont may s'hi ponía'l sol. S'ha desfet aquell aplech heterogeni de terras y de rasses y per capritxo de la sort un dels trossas més petits n'ha conservat lo nom. Tota aquella gent que sols de pagas del Estat, mes que de feyna feta, podía viure, no pot escamparse ja per aquellas llunyanas terras ahont no hi dugué cultura, ni sapi-gué infiltrarhi amor.

De día en día mimva a Catalunya lo número dels catalans que cobran sous del Estat. Si's fa una estadística detallada y comparativa ab alguns anys endarrera y de tant en tant se procura renovar-la,

podrá veures la gradual desaparició del element catalá y la invasió creixenta dels elements forasters. ¡Ben lluny de mí la idea de ferir al expresar aquest fet a cap persona digna! Mes, me crech obligat a senyalarho, fent constar que, segons tot ho fa creure, los catalans aviat desapareixerán en absolut d'entre'ls funcionaris que cobran nómina del Govern a Catalunya.

Es de creure també que l'Estat creará cada vegada més cárrechs oficials ab sos corresponents sous, y que aquestos serán pagats, no sols pel Estat, sino per las Diputacions, los Municipis y fins pels mateixos particulars. ¡Bon camp Catalunya pels segadors de foral

Las antigas ciutats del vell Egipte eran ciutats dobles: al costat de la ciutat dels vius, la ciutat dels morts; a la una la geut que's movía y treballava, a l'altra las momias. Anys a venir també hi haurá a Catalunya aquestas duas menas de poblacions plegadas: la Catalunya de carn y ossos, treballadora, viventa, y la Catalunya dels sous oficials, morta, quieta, encatronada, recort trasplantat d'altres temps y d'altras terras.

Aquestas duas Catalunya estarán plegadas y no s'entendrán. La Catalunya viva y treballadora anirá caminant envers lo progrés y el benestar que son lo premi de la activitat honrada y ben dirigida, ¡la Catalunya morta se tornarà pols y fems!

Aquesta invasió de gent forastera, aquest allunyament dels catalans dels sous del Estat, no será cap mal pera Catalunya.»

REVISTA COMERCIAL HISPANO AMERICANA.—Publica un trevall d'en Rubió y Lluch, sobre la germanor de las literatu-

ras sud-americanas y castellana. En ditrevall s'hi llegeixen els següents curiosos datos:

«Con himnos brillantes á estas maravillas de la naturaleza, ó con grandilocuentes cánticos de triunfo á las heroicas batallas de la Libertad, han surgido las literaturas nacionales del nuevo continente. Así nació la literatura argentina, la más pobre de tradiciones coloniales, y la más tardía en su aparición, por la laboriosa constitución del antiguo reino del Tucumán, que hasta tiempos relativamente modernos no encontró su nombre nacional. Su primer vagido es una poesía descriptiva, la oda al Paraná, de D. Manuel José de Labarden; su primera eflorescencia poética fué producida por la brillante defensa de Buenos Aires contra los ingleses en los años de 1806 y 1807, que dió al país la conciencia de su fuerza nacional, y el último canto de la epopeya de su constitución, el poema lírico al *Triunfo de Ituzaingó*, con que el primer poeta argentino digno de tal nombre, don Juan Cruz Varela, inmortalizó la memorable victoria que en 1827 obtuvieron contra los brasileños, aquellos valientes soldados templados en las duras jornadas de Tucumán, de Salta y de Maipo.

Mas para cantar aquellas maravillas de la naturaleza y estas hazañas legendarias, no es necesario en modo alguno borrar el sello tradicional, substituyéndolo con un incoloro cosmopolitismo, incapaz de crear una originalidad esencial desde el punto de vista americano. Las lenguas y las letras son signos de raza y estímulos morales de fraternidad, que no se arrancan caprichosamente de los pueblos, sino á costa de la extinción de su espíritu nacional. Son el último hogar en que se refugia el alma de las naciones, cuando

aguardan la hora de su redención, aquella hora en que hasta los sepulcros tienen voz, y las esperanzas se nimban con arreboles de auroras triunfales. Son vínculos superiores que enlazan la vida de los pueblos, y ellos han de constituir la prenda más firme de filial amor hacia España, y de mutua y estrecha concordia para lo presente y lo futuro, entre todas las naciones del mismo origen que se extienden por las tres Américas desde más allá de la Sierra Verde y del Río Bravo del Norte, hasta la tierra de Fuego del Sur.

A este dichoso maridaje han contribuido por igual, España y sus hijas, con los cantos de cisne de sus poetas y las páginas de oro de sus prosistas.

En nuestro teatro solariego figuran los áureos nombres de los mejicanos Ruiz de Alarcón y Gorostiza, y del argentino Ventura de la Vega, á quien se debe una de las obras más primorosas de nuestra escena; de Venezuela vino á enseñarnos la pureza de nuestro idioma el rígido Baralt, y á compartir sus acentos inspirados con los de nuestros grandes líricos, D. Heriberto García de Quevedo; el uruguayo Magariños Cervantes vivió en Madrid en íntimo consorcio con Bretón de los Herreros, Hartzenbusch y Zorrilla, y con ellos publicó la *Revista española de ambos mundos*. Las populares *Rimas* del argentino Echevarría, símbolo de la poesía nacional y emancipada de su patria, gustaron tanto en España, á pesar de ser su autor tan poco benévolo con nosotros, que se vendieron de ellas tan sólo quinientos ejemplares en Cádiz, y se agotó muy luego una segunda edición. Menéndez Pelayo y Valera han dado á conocer, en hermosos estudios, á los más conspicuos escritores argentinos, así á los de la

generación pasada, como los Miralla, Varela, Gutiérrez, Mármol y Rivera, como á muchos de los contemporáneos, entre los cuales recordaré, para no citar más que á los poetas, á Guido Spano, Obligado y Oyuela, y por cima de todos, á Olegario Andrade, uno de los más robustos y grandilocuentes líricos que ha producido la América del Sur.

A su vez los grandes escritores de España que se naturalizaron ó residieron en el Nuevo Mundo, desde los principios de nuestra gran literatura nacional hasta mediados del pasado siglo, desde Gutierrez de Cetina hasta Zorrilla, han labrado hondo surco con sus obras y su influencia en el fecundo vergel poético americano. Las jóvenes Repúblicas, sobre todo las que carecían de tradiciones coloniales, tardaron mucho tiempo en ser nacionalidades literarias, y españolas y no extranjeros fueron los que más contribuyeron á su formación, así en la aurora de emancipación política, como largo tiempo después de haberse emancipado.

En Méjico no se interrumpieron jamás estas corrientes literarias, desde los días que marcharon allá, el tierno poeta de la escuela de Sevilla, Gutiérrez de Cetina, el espléndido Bernardo de Valbuena, Juan de la Cueva y el novelista Mateo Alemán, hasta los tiempos en que residieron en la corte del desdichado Maximiliano, el inmortal Zorrilla, García Gutiérrez, ó el clásico montañés Casimiro del Collado. Un montañés también, de desbordada imaginación, Fernández Velarde, se alzó con la dictadura literaria de la América central y del Perú. La literatura venezolana sintió profundamente la influencia del dulcísimo Arriaza, de quien reconoce D. Miguel A. Caro ser discípulo el mismo Andrés Bello, el magnífico cantor de la

Agricultura de la zona tórrida; y algunos escritores, como el famoso D. José Joaquín Mora, educador de Chile, fueron llamados por el jefe del Estado para derramar el bautismo de la ilustración sobre pueblos que se hallaban todavía en la infancia de su cultura intelectual.

REVISTA JURIDICA DE CATALUÑA.—*Fa-
ner 1903*.—Desde que la *Revista Juridica de Cataluña*, fa uns dos anys va ser objecte de reformas, ha vingut publicant varis estudis de Taine, essent lo primer, un opúscul, sobre'l *sufragi universal y la manera de votar*.

A dit opúscul, va seguir la traducció de alguns capituls sobre'ls Jacobins, trets de sa magna obra *Les Origines de la France contemporaine*, en quals capituls analisa Taine d'una manera completíssima, y posa de relleu, ab son hermos estil literari, los terribles desastres que a tots los pobles de l'anomenada rassa llatina, ha portat la funestíssima plaga del jacobinisme.

En lo número que'ns ocupa de la Revista Juridica, hi há insertat lo capítul 1er del llibre 2.º, tomo 3er de *la Revolution*, segona part de l'obra mes amunt anomenada de Taine; en cual capítul exposa dit autor, lo programa jacobí.

Comensa fent notar los desastrosos efectes que una idea general ocasiona en los cervells buyts: están aqueixos completament dominats per aquella idea, y no prevehuen las consecuencias funestas que dita idea general, ha de produir; consecuencias que primerament son anárquicas, despres despóticas; tal es, segons Taine, la psicologia d'un jacobí.

Després exposa ja lo programa dels jacobins; programa que per desgracia realisaren.

Deyan aqueixos: no hi ha societat justa, mes que la constituïda baix la base del *contracte social*; en virtut del qual cada individu no's perteneix a sí mateix, sino que es posseït per la comunitat; sos bens y persona, son absolutament dominats per aquella, donchs aixís «com la naturalesa dona a cada home un perfecte poder sobre sos membres, de la mateixa manera lo pacte social, dona al cos social un poder absolut sobre'ls seus.»

Apoyats en aqueixos axiomas, havem confiscat los bens del clero, dels emigrants, deportats, nobles, establiments de beneficencia, y demás corporacions, sent per lo tant amos del territori de Fransa.

Més aquell mateix principi del pacte social, ens autorisa pera disposar, com en efecte disposem, de las personas o habitants de la República, decretant llevas en massa, y poder aixís tenir un exercit de més d'un milió d'homes. També intervenim completament, en lo que's refereix a la vida civil, o siga'l comerç y l'industria, disposant la manera com s'ha de fer lo treball «portant al camp, de grat o per forsa, a la gent que volem, pera recullir los fruits, y obligant al comerciant a comerciar y al fabricant a fabricar, encara que hi perdin, donchs la comunitat pot elegir l'ofici de cada hu, y fer que l'exerceixi—D'aquesta manera regentém en la vida privada y 'l fur intern, maném en los pensaments, castigué m las inclinacions secretas, empresoném y guillotiné m no sols als malvats, sino també als indiferents. Prescribim al individu sas ideas y sentiments, sas afeccions y creencias y reformem conforme a un model preconcebut, sa inteligencia, sa conciencia y son cor.»

Si l'Estat es omnipotent, ho és pera regenerar als homes, y pera lograr tal

objecte, es precis que aquell compregui la restauració del home natural y la formació del home social, sent necessari pera conseguirho, la completa reforma dels sentiments humans, «substituhint la moral al egoisme, la probitat al honor... la grandesa d'anima, a la vanitat... es a dir totas las virtuts y miracles de la República, als vicis de la Monarquia.» Aqueixa reforma hem de conseguir-la d'un modo o altre, donchs com diu Carrier «Farém de Fransa un cementiri abans que deixar de regenerarla a la nostra manera.» Una gran veritat tanca aqueixa frase, donchs potser hauria desaparegut la vida humana del vehí Estat, si en ell, haguessin dominat mes temps del que ho feren, los tiránichs jacobins.

Una de las causas (deyan aquells,) que mes han contribuït a deformar al home natural, ha sigut la acció continuada de la religió; pera destruir donchs aqueixa causa, aqueixa influencia,—si be pera cubrir las apariencias, decretem la llibertat de cultes,—no obstant, de fet, y en la práctica, destruirem la iglesia, prohibint lo culte catolich; ja hem comensat desterrant 40000 capellans; y als que encara hi há a Fransa (vell, impedit etc.) els hi suprimirém sas assignacions y'ls empresonarem, conseguint ab aqueixas midas que no hi hagi cap religió positiva, donchs aixó es lo que mana la veritat, de la que nosaltres som los únichs dipositaris y champions.

Tal es en síntesis lo fragment del «Programa jacobí» que publica la Revista Juridica de Catalunya, y que es, com se veu, molt interessant y curiós, demostrant fins a quin grau de salvatjisme despótich, arriba la rahó humana quant s'aparta de la realitat en las cosas que a la mateixa realitat fan referencia.

Avans d'acabar hem de felicitar a la Revista Jurídica per la publicació d'estudis com aqueixos de Taine, donchs sa lectura pot fer obrir els ulls a molts ilusos de per aquí, qu'encara crehuen en la justícia y conveniència de utópicas solucions polítich-socials que son fillas directas dels avuy dia endarrerits principis ja-

LLIBRES

METODE GRAFIC APLICAT AL ESTUDI DE LA SARDANA EMPORDANESA, per *J. Estrany L.*—*Barcelona, L'Avenç, 1903.*

Desde las últimas festas de la Mercé, els barcelonins s'han aficionat tant á la sardana que son molts els que's daleixen per apéndrela, ja que senten vergonya com á bons catalans, de desconèixer el ball nacional.

No hi ha com la práctica, per apendre á ballar sardanas; pro com qu'el nostre ball exigeix no solzament sapiguer portar el compás y moure'ls peus, sino contar els compasos y repartirlos, d'aquí que siga precís coneixer també la teoria de la sardana, teoria que no ignora cap bon ballador, y que ha sigut objecte d'algunes publicacions.

Ultimament acaba de sortir á Barcelona un petit follet destinat á popularisar-la; s'intitula «Métode gráfich aplicat á l'estudi de la sardana empordanesa.» Es recomanable per la senzillesa y concisió ab que esposa el mecanisme de la sardana del Empordá, encare que aquesta mateixa concisió ha de perjudicar á molts llegidors que si no están be'n familiarisats auditivament ab la sardana, dificilment se farán cárrech de com han de ballarla.

cobíns proclamats per la revolució francesa de 1789.

VEU DE CATALUNYA.—Publica la interessant narració d'un viatge de Barcelona a Rio de Oro, fet per Mossen Norbert Font y Sagué. El treball del distingit naturalista no podria resumirse degudament per aquestas columnas.

Es llástima que l'autor del follet, senyor J. Estrany L. s'hagi limitat á la sardana empordanesa oblidant la selvatana, que's balla á tot el plá de Girona y la extensa comarca de la Selva, y que alguns la estiman mes clássica—*passsez le mot*—que la que ballan al Empordá.

Per la millor comprensió del llegidor, no hauria anat malament que hagués acompanyat al follet un quadro gráfich de tota una sardana, desde'l primer refilet del floviol, fins al últim compás del segón contrapunt.

De totas maneras, es molt d'alabar la bona obra que á favor del ball catalá ha fet el Sr. Estrany ab la seva publicació, que contribuirá induptablement á extendre per tot Catalunya l'amor á la sardana, y ab la que ningú podrá excusar la ignorancia de la dansa nacional; perque, ¡qui no té 15 céntims per gastar!

D'AQUÍ Y D'ALLÁ, per *Santiago Rusiñol*.—Ab aquest recull d'articles del popular pintor catalá s'inaugurá la *Biblioteca* de L'Avenç que s'proposa publicar algunas obras verament notables.

A *D'aquí y d'allá* s'hi trovan reunidas las principals composicions d'en Rusiñol: *Recorts d'estudi, El Pati Blau, Els Cami-*

nants de la Terra, El Cavall den Peret, Las Vellas, Las Moscas, etc. No més hi manca una escena de *L'alegría que passa*.

Com en Rusiñol es prou conegut, no cal entrar en un enutjós anàlisis; no més fem constar que veyém ab molt goig un altre medi de popularisació de las obras den Rusiñol.

NATURA per *J. Ruskín*.—*C. Montoliu trad.*—*Publicació Jovenut.*—*Imprempta Giró 1903.*—

Ruskín era fill d'un marxant de sherry. Quan els marxants d'aquí tindrán fills com Ruskín?

Es veritat que l'pare de Ruskín era un entussiasta admirador dels paysatjistas inglesos contemporanis y llegía a son fill els grans poetas inglesos. Y els marxants d'aquí encare son *práctichs*.

Encare feya mes el pare de Ruskín. Enmenava a son fill en sos viatjes de regocís, y li feya coneixer els paysatjes y els monuments d'Inglaterra y d'Escocia. Deu meu! Un comissionista catalá visitant monuments! Sería una cosa extraordinaria.

Al llegidor de CATALUNYA li deu semblar que faig digressions, y precisament estich a lo mes fondo del tema. Ruskín xoca inmensament ab el carácter de la nostra bona gent; aquella admiració de la naturalesa, aquella admiració inondi-

cional, absolutament infantívola, que fa obrir els ulls, axecar els brassos, y qu'arrenca crits—no pot esser compresa per la multitut que celebra l'acabament del batxillerat del noy ab un arrós al Tibidabo.

Un'altre impossibilitat. Ruskín no es solzament un poeta; es un científich. Y tots aquells a qui escauen las denominacions,—que ja aparegueren en aquestas planas,—de sabis inconneguts, lectors asi-duus de la popular revista «Por esos mundos», poetas de xaradas, matemátichs de trencacloscas, solucionistas de *balija*—tots aquells ignoscents interminables trovarán *un xich arida* la lectura de Ruskín. Ruskín—dirán—no té aquella poesia de Flammarión.

Mes *precisament* perque estém en situació tan desgraciada, cal que surti gent del talent y l'activitat d'en Cebriá Montoliu, a fer atmósfera sana, a dar a coneixe a alguns els autors qu'en altres paisos conex tothom.

Cal estudiar a Ruskín. El gran escriptor anglès es un artista, es un amant de la naturalesa y sobretot—oh excepció entre els fills dels homes!—es un *sá!*

— Hem rebut la cansó *Jesús y Marta*, ab text literari y musical y notas explicativas. Se ven a 10 céntims.

